

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
«ΤΟ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΤΗΝ
ΕΛΛΑΔΑ»

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: κ.ΒΛΑΧΑΔΗ ΜΑΡΙΑ
ΦΟΙΤΗΤΗΣ: ΠΑΤΕΛΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ

ΡΕΘΥΜΝΟ 2016

‘ΤΟ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ’

ΡΕΘΥΜΝΟ 2016

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	σελ.4
---------------	-------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΕΓΚΛΗΜΑ, ΠΟΙΝΗ ΚΑΙ ΣΩΦΡΟΝΙΣΜΟΣ

1.1 Το κοινωνικό φαινόμενο του εγκλήματος.....	σελ.6
1.2 Ιστορική αναδρομή της ποινής και του σωφρονισμού.....	σελ.7
α) Αρχαίο ελληνικό δίκαιο.....	σελ.8
β) Ρωμαϊκό δίκαιο.....	σελ.8
γ) Η Μεσαιωνική εποχή.....	σελ.9
δ) Διαφωτισμός.....	σελ.10
ε) Σύγχρονη εποχή.....	σελ.11
1.3 Η Σωφρονιστική επιστήμη.....	σελ.12
1.4 Σωφρονιστικά συστήματα.....	σελ.13
α) Συστήματα κλειστής μεταχείρισης	
i) Το κοινοβιακό σύστημα.....	σελ.13
ii) Το απομονωτικό ή πενσυλβανικό σύστημα.....	σελ.13
iii) Το μεικτό ή ωβούρνειο σύστημα.....	σελ.14
iv) Το προοδευτικό ή ιρλανδικό σύστημα.....	σελ.14
β) Συστήματα ανοικτής μεταχείρισης	
i) Αναστολή εκτέλεσης της ποινής.....	σελ.15
ii) Ημελευθερία.....	σελ.16
iii) Απόλυση υπό όρους.....	σελ.16
γ) Εναλλακτικές ποινές αντί της φυλάκισης	
i) Κατ' οίκον περιορισμός. Ηλεκτρονική επιτήρηση.....	σελ.17
ii) Κοινωφελής εργασία.....	σελ.18

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ
Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟΥ
ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

2.1 Η Οργάνωση	σελ.19
2.2 Τα Σωφρονιστικά Καταστήματα.....	σελ.20
2.3 Η Μετασωφρονιστική Μέριμνα.....	σελ.22
2.4 Η Σωφρονιστική Αντεγκληματική Πολιτική.....	σελ.22
α) Διεύθυνση Αντεγκληματικής Πολιτικής.....	σελ.23
β) Διεύθυνση Οργάνωσης-Λειτουργίας Σωφρονιστικών Καταστημάτων...	σελ.27
2.5 Οι Κρατούμενοι.....	σελ.22
α) Η κοινωνική ομάδα των τοξικοεξαρτημένων.....	σελ.39
β) Οι μετανάστες	σελ.40

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ
ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ
ΑΝΤΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

3.1 Οι Δυσλειτουργίες του σωφρονιστικού συστήματος.....	σελ.45
3.2 Η έκθεση της Επιτροπής Πρόληψης Βασανιστηρίων για το ελληνικό σωφρονιστικό σύστημα.....	σελ. 46
3.3 Η αντεγκληματική και σωφρονιστική πολιτική στον 21 ^ο αιώνα	σελ.49
3.4 Πρότυπα πρόληψης της εγκληματικότητας.....	σελ.51
α) Πρόληψη της εγκληματικότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	σελ.53
β) Η περίπτωση της Ελλάδας. Το εθνικό σχέδιο «Ασφαλείς Πόλεις».....	σελ.55

ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	σελ.57
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	σελ.60

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Από τα χρόνια της αρχαίας ελληνικής φιλοσοφίας του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη, της Ρωμαϊκής φιλοσοφίας ως την σύγχρονη κοινωνία του 21^{ου} αιώνα, οι τρόποι αντιμετώπισης παραβατικών συμπεριφορών, η ποινή και ο σωφρονισμός στα πλαίσια της οργανωμένης κοινωνίας αποτελούν αντικείμενο μελέτης και προβληματισμού.

Ιδιαίτερα σήμερα στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία εν μέσω έξαρσης της πρωτόγνωρης οικονομικής, κοινωνικής και ανθρωπιστικής κρίσης που γνώρισε η Ελλάδα από τη Μεταπολίτευση και έπειτα, σε συνδυασμό με τα ολοένα και αυξανόμενα κοινωνικά προβλήματα, η μελέτη και προαγωγή της σωφρονιστικής επιστήμης και η δημιουργία ενός δίκαιου, αποτελεσματικού και -κοινωνικού χαρακτήρα- σωφρονιστικού συστήματος είναι αναγκαία.

Η παρούσα μελέτη έχει ως στόχο την ανάλυση της έννοιας του σωφρονισμού ως μέσο αντιμετώπισης του εγκλήματος, την καταγραφή και παρουσίαση του ελληνικού σωφρονιστικού συστήματος και των πολιτικών που ασκούνται. Βεβαίως για τη διαδικασία αυτή απαιτείται πρώτα η εισαγωγή και ιστορική αναδρομή στις έννοιες του εγκλήματος, της ποινής και του σωφρονισμού όπως έχουν διαμορφωθεί από την Αρχαία Ελλάδα και τη Ρωμαϊκή αυτοκρατορία έως σήμερα. Η εργασία αποτελείται από τα παρακάτω 3 κεφάλαια:

1) ΕΓΚΛΗΜΑ, ΠΟΙΝΗ ΚΑΙ ΣΩΦΡΟΝΙΣΜΟΣ

Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η κοινωνιολογική και νομική προσέγγιση του εγκλήματος, η ιστορική διαδρομή και εξέλιξη της σκέψης για την ποινή και τον σωφρονισμό, το αντικείμενο μελέτης της σωφρονιστικής επιστήμης, τα σωφρονιστικά συστήματα κλειστής και ανοιχτής μεταχείρισης αλλά και τα εναλλακτικά μέτρα σωφρονισμού.

2) Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται η δομή, η οργάνωση και η λειτουργία του σωφρονιστικού συστήματος στην Ελλάδα όπως αυτό έχει διαμορφωθεί τα τελευταία χρόνια, καθώς και τα κυρίαρχα χαρακτηριστικά και γνωρίσματα αυτού. Παραθέτονται πίνακες και στατιστικά στοιχεία για τα σωφρονιστικά καταστήματα και τους κρατούμενους.

3) ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΤΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Στο τρίτο και τελευταίο κεφάλαιο αναλύονται τα προβλήματα και οι δυσλειτουργίες του σωφρονιστικού συστήματος. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στις εκθέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την κατάσταση που βρίσκεται το ελληνικό σωφρονιστικό σύστημα σήμερα. Τέλος, γίνεται μια προσέγγιση της σύγχρονης αντεγκληματικής πολιτικής, παρουσιάζονται τα βασικά πρότυπα πρόληψης της εγκληματικότητας που κυριαρχούν διεθνώς, αλλά και η πρόληψη της εγκληματικότητας σε ευρωπαϊκό και ελληνικό επίπεδο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΕΓΚΛΗΜΑ, ΠΟΙΝΗ ΚΑΙ ΣΩΦΡΟΝΙΣΜΟΣ

1.1. Το κοινωνικό φαινόμενο του εγκλήματος

Το έγκλημα ως κοινωνικό φαινόμενο εξετάζεται στο πλαίσιο της κοινωνιολογικής κατεύθυνσης από την Εγκληματολογία. Ένα γεγονός χαρακτηρίζεται ως εγκληματική πράξη σύμφωνα με ορισμένες κοινωνικές αρχές, προϋποθέσεις και κατευθύνσεις, κατά τις οποίες το άτομο παρουσιάζει αποκλίνουσα κοινωνική συμπεριφορά. (Ιωαννίδης-Κουτσελίνης,2002)

Κάθε κοινωνική ομάδα έχει ορισμένες πεποιθήσεις, αντιλήψεις, παραδόσεις και ευρύτερα θεσμούς που τα μέλη της τους δέχονται και τους θεωρούν σχετικά αναλλοίωτους και συντελεστικούς της ευημερίας τους. Έτσι, η συμπεριφορά που θεωρείται ότι είναι σύμφωνη με τις πεποιθήσεις, τις παραδόσεις, τα έθιμα και τους θεσμούς αυτούς επαινείται και ενθαρρύνεται ως κοινωνικά ωφέλιμη, ενώ η συμπεριφορά που πιστεύεται πως απειλεί ή βλάπτει τους θεσμούς καταδικάζεται ως αντικοινωνική. Έτσι, το έγκλημα είναι ένα γεγονός στο πλαίσιο μιας ορισμένης κοινωνικής νοοτροπίας, ως ειδική μορφή στις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων με ιδιαίτερα ηθικά κριτήρια. Η αντικοινωνική συμπεριφορά επομένως αναγνωρίζεται από όλες τις κοινωνίες, η έκταση της, όμως, και οι ιδιάζουσες μορφές της αποτελούν στοιχεία μεταβλητά και εξαρτώνται από τον εκάστοτε πολιτισμό και την κοινωνική οργάνωση, γι' αυτό άλλωστε συχνά παρατηρείται το φαινόμενο μια πράξη να χαρακτηρίζεται ως έγκλημα σε μια κοινωνία ενώ σε κάποια άλλη όχι. (Πανούσης,1985)

Η αποστολή της Εγκληματολογίας είναι να μελετήσει την κοινωνική αντίδραση στο έγκλημα και την απεγκληματοποίηση παρεκκλίνουσων συμπεριφορών, πέραν των νομικών διατάξεων. Στο σημείο αυτό όμως, όπου, η κοινωνία συναντά το κράτος, η πολιτειακή αντίδραση για το έγκλημα προβλέπει την ποινή ως μέσο αντιμετώπισης και μέσω της θέσπισης κανόνων και νόμων, ρυθμίζονται αφενός τα όρια και τα χαρακτηριστικά εκείνα που συνιστούν μια πράξη ως εγκληματική, και αφετέρου το μέγεθος της εκάστοτε ποινής. Το σύνολο των κανόνων που ρυθμίζουν τον τρόπο άσκησης της Ποινικής εξουσίας μιας Πολιτείας ονομάζεται Ποινικό Δίκαιο.

Κατά το Ποινικό Δίκαιο λοιπόν, ως έγκλημα ορίζεται «πράξη άδικη και καταλογιστή σε ενοχή του δράστη, τιμωρούμενη από το νόμο». Από αυτό τον ορισμό προκύπτουν τα στοιχεία της έννοιας του εγκλήματος, τα οποία είναι :

- α) η πράξη ή παράλειψη
- β) το άδικο(που αντιτίθεται στο νόμο)
- γ) ο καταλογισμός της ενοχής

(Μυλωνόπουλος, 2007)

Επομένως για να υπάρξει έγκλημα πρέπει να προηγηθεί η πράξη, οι ιδέες και τα φρονήματα δεν αποτελούν πράξη και ποινικά δεν διώκονται. Ανάλογα με το μέγεθος, τα εγκλήματα διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες, σε κακουργήματα, σε πλημμελήματα και σε πταίσματα.

Επειδή ο απώτερος σκοπός της ποινής είναι ο σωφρονισμός του ατόμου που τέλεσε το έγκλημα, προβλέπονται νομικές διατάξεις που αφορούν τον σωφρονισμό του εγκληματία, τόσο ως προς την ποινή που καταδικάστηκε, όσο και ως προς την επανένταξη του στην κοινωνία. Το σύνολο αυτών των διατάξεων χαρακτηρίζονται Σωφρονιστικό Δίκαιο.

Από τα ανωτέρω, γίνεται φανερό ότι η ανάλυση, η αντιμετώπιση και η πρόληψη του εγκλήματος είναι ένα πολυσύνθετο κοινωνικό φαινόμενο που απασχολεί (από διαφορετική προσέγγιση) αρκετούς κλάδους των Κοινωνικών επιστημών και όχι μόνο.

1.2. Ιστορική διαδρομή της ποινής και του σωφρονισμού

Από τον πρώτο σχηματισμό του οργανωμένου κράτους, έγινε φανερή η ανάγκη για τη δημιουργία ποινικών νόμων και τη θεσμοθέτηση των στόχων της ποινής. Αυτό διαπιστώνεται από τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό, τον εβραϊκό πολιτισμό, το ρωμαϊκό πολιτισμό, καθώς και τα χρόνια του Μεσαίωνα που ακολούθησαν. Παρακάτω παρουσιάζεται η ιστορική διαδρομή της ποινής και του σωφρονισμού ανά εποχή. Συνοπτικά διαχωρίζεται σε 5 περιόδους, την αρχαία Ελληνική εποχή, τη Ρωμαϊκή εποχή, τη Μεσαιωνική, την περίοδο του Διαφωτισμού και τέλος τη Σύγχρονη εποχή.

α) Αρχαίο ελληνικό δίκαιο

Ο Πλάτωνας τον 5^ο αιώνα π.Χ. αναφέρει στην Πολιτεία, ότι ο δράστης με το έγκλημα διαταράσσει την κοινωνική ισορροπία και θεωρεί το έγκλημα ως μια ψυχική ασθένεια. Στόχος της ποινής πρέπει να είναι ο σωφρονισμός του δράστη και όχι η τιμωρία και στις περιπτώσεις της θανατικής ποινής ο παραδειγματισμός των υπολοίπων, ώστε να μην διαπράξουν στο μέλλον ανάλογο έγκλημα. Ο Αριστοτέλης αναλύοντας την έννοια της δικαιοσύνης, προσπαθεί μέσα από παραδείγματα να επισημάνει ότι η ανταπόδοση ανάμεσα σε δύο αντιμαχόμενες ομάδες δεν είναι η ορθή λύση για την αποκατάσταση της δικαιοσύνης.

Κατά την εποχή του τύραννου Δράκοντα που θεωρείτε από τους πρώτους νομοθέτες, το ποινικό δίκαιο αποτελούσε ένα δίκαιο εκδίκησης με απόλυτα τιμωρητέο χαρακτήρα. Χαρακτηριστικό ήταν οι ιδιαίτερα αυστηροί νόμοι, όπως η επιβολή θανατικής ποινής ακόμη και για μικρά αδικήματα. Αντίστοιχα και η έκφραση ‘Δρακόντεια μέτρα’, που παραμένει ως τις μέρες μας.(Χάιδου,2002)

Οι νόμοι του Δράκοντα αντικαταστάθηκαν με τη νομοθεσία του Σόλωνα μετά το 594 π.Χ. . Το δίκαιο του Σόλωνα εμπεριέχει διαφορετικά μέσα τιμωρίας, η εκτέλεση της ποινής εναπόκειται στον πολίτη, στον οποίο εκδηλώνεται το συναίσθημα της εκδίκησης.

Στην Αρχαία Σπάρτη οι ποινές βασιζόνταν στους άγραφους νόμους του Λυκούργου, όπου η θανατική ποινή κατείχε κεντρική θέση, ιδιαίτερα για πράξεις που στρέφονταν ενάντια στην πόλη.

Σε γενικές γραμμές, οι ποινές στην Αρχαία Ελλάδα ήταν αυστηρές, ηπιότερες όμως και πιο ανθρώπινες(ειδικά στην Αθηναϊκή δημοκρατία) από αυτές που εφαρμόστηκαν στον Μεσαίωνα μέχρι και τις αρχές του 18^{ου} αιώνα.(Χάιδου,2002)

β) Το Ρωμαϊκό δίκαιο

Κατά τη ρωμαϊκή εποχή το ποινικό δίκαιο εκτέθηκε σε ισχυρές αμφιταλαντευόμενες πολιτικές επιδράσεις. Κατά τη Δωδεκάδελτο νόμο, αναγνωρίστηκε το δικαίωμα της τιμωρίας από τον παθόντα ή τους συγγενείς του. Για τα επιμέρους αδικήματα ισχύει ο ανταποδοτικός χαρακτήρας. Ο εμπρησμός, για

παράδειγμα, τιμωρείται με θάνατο στην πυρά. Για τα ελαφριά αδικήματα προβλέπεται χρηματικό πρόστιμο.

Η τακτική ποινική δικαιοσύνη διαμορφώνεται από την εποχή του Καίσαρα και μετά. Αργότερα, με την έλευση του χριστιανισμού μεταβάλλονται οι περί δικαίου αντιλήψεις. Η ανθρωπινή δικαιοσύνη εξισώνεται με τη θεϊκή και η ποινή αποβλέπει στην αποκατάσταση της ταραγμένης δικαιοσύνης.(Χάιδου,2002)

γ) Η Μεσαιωνική εποχή

Από τον 11^ο αιώνα η αποκατάσταση της δικαιοσύνης περνάει στα χέρια των εκκλησιαστικών ηγεμόνων, οι οποίοι αναλαμβάνουν την εξάλειψη ατασθαλιών. Την περίοδο αυτή εμφανίζεται και η Ιερά Εξέταση, ο γνωστός αυτός θεσμός, όπου περιελάμβανε πολλές φορές απάνθρωπα βασανιστήρια, ενώπιον της οποίας οδηγήθηκαν σημαντικές προσωπικότητες της εποχής, όπως ο αστροφυσικός Γαλιλαίος, ο Κρητικός ζωγράφος Δομίνικος Θεοτοκόπουλος(El Greco) κ.α. Το δίκαιο βασίζεται στην εκδίκηση και στην ανταπόδοση και στον παραδειγματισμό του υπολοίπου κοινωνικού συνόλου. Η φιλοσοφία του Θωμά του Ακινάτη επηρέασε την διδασκαλία της εκκλησίας κατά την οποία το έγκλημα προσβάλλει τη θεϊκή τάξη και την ουράνια δικαιοσύνη.(Χάιδου,2002)

Κατά την περίοδο της αναγέννησης το 14ο αιώνα εμφανίστηκαν διάφοροι ποινικοί νόμοι, διάφορων ανεξάρτητων κρατών(Σικελίας, Τοσκάνης, κ.α.), μέχρι το 1532 που εκδόθηκε η Constitution Criminalis Carolina, ο ποινικός νόμος που κάλυπτε ολόκληρη τη Ρωμαϊκή αυτοκρατορία, ο οποίος βασιζόταν τόσο στο ρωμαϊκό δίκαιο, όσο και στο κανονιστικό δίκαιο της εκκλησίας(Δασκαλάκης,1985)

δ) Διαφωτισμός

Ο Διαφωτισμός(17^{ος}-18^{ος} αιώνας) ως πνευματικό κίνημα που επηρέασε τη σκέψη και τη φιλοσοφία και προέβαλλε τις κοινωνικές αξίες της ελευθερίας και της ισότητας, ήταν εύλογο να επιφέρει σημαντικές αλλαγές και στο ποινικό σύστημα.

Οι διανοητές της εποχής έβαλαν τέλος στην θεοκρατική προέλευση της δικαιοσύνης και μετρίασαν τα βασανιστήρια και τις θανατικές ποινές που κυριαρχούσαν μέχρι τις αρχές του 18^{ου} αιώνα.

Την περίοδο αυτή εισάγεται για πρώτη φορά η στέρηση της ελευθερίας ως ποινή, μέσω του εγκλεισμού σε φυλακή. Η ύπαρξη των φυλακών αν και ανάγεται στα βάθη των αιώνων, ωστόσο μέχρι τότε δε χρησιμοποιούνταν ως χώρος έκτισης θεσμοθετημένης ποινής αλλά ως προσωρινός χώρος κράτησης μέχρι την παραπομπή σε δίκη. Έκτοτε οι σωματικές ποινές σταδιακά εγκαταλείπονται και οι ποινές κατά της ελευθερίας εξαπλώνονται, καθώς οι οπαδοί του Διαφωτισμού αντιδρούν στην καταδίκη σε θάνατο και στα βασανιστήρια και αποσκοπούν σε μια ανθρωπιστική μεταχείριση των εγκληματιών.(Αλεξιάδης,1995)

Από τους σημαντικότερους φιλόσοφους και νομικούς της εποχής που συνέβαλαν στον εξανθρωπισμό των ποινών και την αναμόρφωση του ποινικού συστήματος ήταν ο Τσέζαρε Μπεκαρία, με το έργο του “Dei delitti e delle pene” το 1764. Ο Μπεκαρία δεν δέχεται το ποινικό δίκαιο ως μέσο για την αποκατάσταση της δικαιοσύνης και διατηρεί μια γενικοπροληπτική γραμμή στη θεωρία του. Ο Μπεκαρία στο ριζοσπαστικό για την εποχή του έργο καταδίκασε την καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τις απάνθρωπες ποινές και τα βασανιστήρια ως μέσα τιμωρίας. Η συνεισφορά του έργου του έγκειται στο γεγονός ότι προστάτευε από την αυθαιρεσία της εξουσίας τον κατηγορούμενο. Η αξιόποινη πράξη πρέπει να είναι καθορισμένη αυστηρά από το νόμο και η ποινή ανάλογη της βαρύτητας της πράξης του δράστη, υποστήριξε ο Μπεκαρία. (Φαρσεδάκης,1990)

Ο Thomas Morus το 1516 σχετικά με τους σκοπούς της ποινής απορρίπτει το στοιχείο της ανταπόδοσης, με το επιχείρημα ότι είναι παράλογο το να τιμωρείς με τον ίδιο τρόπο κλέφτες και δολοφόνους και ως ποινή προτείνει για τα κύρια εγκλήματα την καταναγκαστική εργασία.

Κατά τον Montesquieu οι νόμοι δεν πρέπει να είναι σκληροί και οι ποινές αναφέρει θα πρέπει να απορρέουν από τη φύση του εγκλήματος.

Ο Thomas Hobbes θεωρεί ότι μπροστά στην αδυναμία του ανθρώπου είναι απαραίτητη η ύπαρξη μιας πανίσχυρης κρατικής εξουσίας, στην οποία αναγνωρίζεται το δικαίωμα της τιμωρίας με τους νόμους. Η δε ποινή στοχεύει στον εκφοβισμό των πολιτών και την υπακοή του δράστη. Από τις αρχές του Διαφωτισμού παρατηρείται η σταδιακή αντικατάσταση της ανταπόδοσης με τον εκφοβισμό.(Χάιδου, 2002)

ε) Σύγχρονη εποχή

Από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα πλέον ο ανταποδοτικός χαρακτήρας της ποινής σχεδόν εξαφανίζεται. Η μεταστροφή της δομής της κοινωνίας σε επιστημοτεχνική που χαρακτηρίζεται από ορθολογικότητα δεν μπορεί να δεχθεί πλέον την κλασική ανταποδοτική θεωρία που κυριαρχούσε τους προηγούμενους αιώνες. Η ποινή θεωρείται κρατικό εργαλείο και προϋποθέτει την ενοχή του δράστη.

Μετά και το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου το ποινικό δίκαιο εξανθρωπίζεται σημαντικά και ο κυριότερος στόχος της ποινής αποσκοπεί στην επανακοινωνικοποίηση του εγκληματία και την ομαλή ένταξη του στο κοινωνικό σύνολο. Η ποινή πλέον δε τιμωρεί αλλά σωφρονίζει.

Από τα μέσα της δεκαετίας του '80 και κυρίως στις Ηνωμένες Πολιτείες όμως, αμφισβητείται η κοινωνική θεραπεία των εγκληματιών και ο στόχος της επανακοινωνικοποίησης δεν νομιμοποιείται πλέον στο ποινικό δίκαιο. Η επανακοινωνικοποίηση κατακρίνεται ως θεραπεία. Η αμφισβήτηση της θεωρίας αυτής οφείλεται στον Γάλλο φιλόσοφο και ψυχολόγο M.Foucault, ο οποίος αναφέρεται στον ολοκληρωτικό παρεμβατισμό στο πλαίσιο της διαπαιδαγώγησης στη φυλακή με κοινωνικοποιητικές προσπάθειες .

Με την πάροδο των χρόνων και τις αλλαγές που συντελούνται σε κοινωνικό, πολιτικό και οικονομικό επίπεδο, οι νέες συμπεριφορές που κλονίζουν την έννομη τάξη και χαρακτηρίζονται ως οικονομικά εγκλήματα, εγκλήματα κατά του περιβάλλοντος κτλ., η συζήτηση πλέον απομακρύνεται από το δράστη και σταδιακά επικεντρώνεται στην διατήρηση και αποκατάσταση της τάξης. Έτσι το ποινικό δίκαιο μετατρέπεται σε ένα τεχνικό εργαλείο, όπου από τους κλασικούς σκοπούς της ποινής κυριαρχεί η ανταπόδοση.(Χάιδου, 2002)

1.3 Η Σωφρονιστική επιστήμη

Η Σωφρονιστική Επιστήμη ερευνά και μελετά την οργάνωση και λειτουργία του Σωφρονιστικού Συστήματος, δηλαδή του συστήματος έκτισης ποινών κατά της ελευθερίας, από τον εγκλεισμό μέχρι τις εναλλακτικές ποινές στην κοινότητα.

Είναι αναπόσπαστα δεμένη με το Σωφρονιστικό Δίκαιο, το οποίο ασχολείται με το σύνολο κανόνων δικαίου που ρυθμίζουν την έκταση των ποινικών κυρώσεων και όλων των συναφών θεμάτων, δηλ. την οργάνωση των σωφρονιστικών καταστημάτων, τη μεταχείριση των κρατουμένων και την κατάσταση του προσωπικού.

Αντικείμενο της είναι το σωφρονιστικό σύστημα και η σωφρονιστική πολιτική. Σκοπός της είναι η πρόταση για τη βελτίωση οργάνωσης του σωφρονιστικού συστήματος. (Αλεξιάδης, 1995)

Χαρακτηριστικά της σωφρονιστικής επιστήμης είναι τα ακόλουθα:

- Είναι Νομικός κλάδος (στοχεύει στην υλοποίηση μέτρων).
- Έχει παγκοσμιότητα, καθώς ανά τον κόσμο έχει τα ίδια αντικείμενα έρευνας, ανεξάρτητα από τις διαφορές των σωφρονιστικών συστημάτων στο εκάστοτε κράτος.

1.4 Σωφρονιστικά Συστήματα

Με τον όρο Σωφρονιστικό Σύστημα εννοούμε το σύνολο εκείνων των αρχών και των κανόνων που διέπουν την εκτέλεση των ποινών. Μ' αυτή την έννοια, διαμορφώνονται διάφοροι τύποι σωφρονιστικών συστημάτων (κοινοβιακό, απομονωτικό, μικτό και προοδευτικό σωφρονιστικό σύστημα). Παρακάτω παρουσιάζονται αναλυτικά οι τύποι αυτοί.

α) Συστήματα κλειστής μεταχείρισης

i) Το κοινοβιακό σύστημα

Το κοινοβιακό σύστημα εμφανίστηκε περί το 1600, όταν στην αγορά εργασίας υπήρχε σημαντικό έλλειμμα εργατικού δυναμικού, αποτέλεσμα αυτού ήταν η αναζήτηση των εργατών σε φυλακισμένους και ο εξαναγκασμός τους σε εργασία.

Σύμφωνα με το σύστημα αυτό, οι κρατούμενοι βρίσκονται σε συνεχή επαφή μέρα και νύχτα και επιδιώκεται η ενασχόληση τους με κάποιας μορφής εργασία. Πλεονεκτήματα του συστήματος αυτού είναι η κοινωνική ζωή των κρατουμένων, καθώς δεν αποκόπτονται μεταξύ τους αλλά και η έκτιση της ποινής κατά τρόπο παραγωγικό. Στα μειονεκτήματα συγκαταλέγεται ο συγχρωτισμός όλων των κατηγοριών κρατουμένων που καθιστά τη συμβίωση δυσκολότερη. (Χάιδου, 2002)

Στην Ελλάδα μοναδική μορφή κοινοβιακού συστήματος λειτούργησε στη φυλακή Θεσσαλονίκης, για το λόγο ότι διέθετε κοινούς κοιτώνες, κατά τα λοιπά δεν ίσχυσε ποτέ κοινοβιακό σύστημα.

ii) Το απομονωτικό ή πενσυλβανικό σύστημα

Στον αντίποδα του κοινοβιακού συστήματος βρίσκεται το απομονωτικό ή πενσυλβανικό σύστημα. Ο κατάδικος ζει απομονωμένος στο κελί του, όπου κοιμάται, τρώει και εργάζεται. Ιστορικά εντοπίζεται στο τέλος του 18^{ου} αιώνα, όπου ιδρύονται στην Αγγλία φυλακές με αντίθετη αντίληψη από αυτήν του κοινοβιακού συστήματος. Επίσης, την ίδια εποχή προτείνεται και η κυκλοειδή φυλακή (το πανοπτικό) για καλύτερο έλεγχο των κρατουμένων. (Δασκαλάκης, 1985)

Πλεονεκτήματα του θεωρούνται η αποφυγή συγχρωτισμού των εγκλείστων και της εξάπλωσης μεταδοτικών ασθενειών, η αυτοπαρατήρηση και η διέγερση της συνείδησης των κρατουμένων λόγω της απομόνωσης, η καλύτερη εξασφάλιση της τάξης και η ευκολότερη αποτροπή των αποδράσεων. Ως μειονεκτήματα αναφέρονται οι ολέθριες συνέπειες για την σωματική και ψυχική υγεία των κρατουμένων, η εξασθένηση της βούλησης, ο αποπροσανατολισμός τους από την κοινωνική ζωή, η τάση για αυτοκτονία και η εξασθένηση του νευρικού συστήματος, η μη δυνατότητα

οργάνωσης της εργασίας και η υπέρμετρα δαπανηρή κατασκευή φυλακών που να ανταποκρίνονται στη λειτουργία ενός τέτοιου συστήματος. (Χάιδου,2002)

Το απομονωτικό σύστημα καταργήθηκε στις αρχές του 20ου αιώνα και αντικαταστάθηκε από το μικτό σύστημα. Πλέον η απομόνωση εφαρμόζεται σε ειδικές περιπτώσεις σε σωφρονιστικά καταστήματα με ειδικά διαμορφωμένους χώρους.

Στην Ελλάδα το απομονωτικό σύστημα καθιερώθηκε το 1911 για την κράτηση υποδίκων και καταδίκων σε ποινές μέχρι ενός μήνα.

iii) Το μικτό ή ωβούρνειο σύστημα

Το μικτό ή ωβούρνειο σύστημα αποτελεί συνδυασμό των δύο προηγούμενων συστημάτων. Εκμεταλλεύεται την εργασία των καταδίκων και περιορίζει το κόστος των φυλακών. Εφαρμόστηκε στις Η.Π.Α για πρώτη φορά το 1816 και συγκεκριμένα στη φυλακή του Auburn της Νέας Υόρκης, γι' αυτό και αποκαλείτε και ωβούρνειο.

Στο σύστημα αυτό προβλέπεται πλήρης απομόνωση σε ατομικό κελί τη νύχτα και εργασία την ημέρα. Χαρακτηρίζεται από πολύ αυστηρή πειθαρχία και ειδικότερα όσον αφορά τον κανόνα της απόλυτης σιωπής για πνευματική απομόνωση. (Χάιδου,2002)

Η δυνατότητα που δίνει το σύστημα αυτό για επαφή μεταξύ των κρατουμένων δημιουργεί καλύτερη πνευματική υγεία αλλά η διατήρηση της σιωπής δεν την αποκαθιστά πλήρως, γι' αυτό και όσες χώρες το εφαρμόζουν δεν τηρούν πλέον τον κανόνα της σιωπής. (Μαματόπουλος,2012)

iv) Το προοδευτικό ή ιρλανδικό σύστημα

Το προοδευτικό ή ιρλανδικό σύστημα εισάγει έναν νέο παράγοντα στην έκτιση της ποινής, το κίνητρο για βελτίωση. Είναι ένα σύστημα διαβάθμισης των προνομίων, όπως για παράδειγμα η ελάττωση του χρόνου εγκλεισμού λόγω καλής διαγωγής.

Αποδέχεται τις αρχές των προηγούμενων τριών, αλλά τις αξιοποιεί καλύτερα με σκοπό να προσδώσει σωφρονιστικό χαρακτήρα στην ποινή. Εμπνευστής του συστήματος αυτού ήταν ο Σκωτσέζος πλοίαρχος A.Maconochie, ο οποίος

ασχολήθηκε με το ζήτημα των φυλακών και τις συνθήκες κράτησης, όταν κρατήθηκε στις γαλλικές φυλακές ως αιχμάλωτος πολέμου.

Πρωταρχικός στόχος του συστήματος είναι η βαθμιαία μετάβαση από τον εγκλεισμό στην ελευθερία, γι' αυτό και επιχειρείται μια κλιμάκωση του χρόνου της έκτισης της ποινής σε διάφορες, όπου σταδιακά ο κρατούμενος απολαμβάνει περισσότερη ελευθερία ανάλογα με τη διαγωγή του. Σημαντικό πλεονέκτημα είναι ότι ο κρατούμενος συνειδητοποιεί βαθμιαία τις ευθύνες του και προσπαθεί συνεχώς να βελτιωθεί.(Χαΐδου,2002)

Στην Ελλάδα εφαρμόστηκε στις φυλακές της Κέρκυρας επί αγγλικής κατοχής αλλά μόνον για μακροχρόνιες στερητικές της ελευθερίας ποινές. Στη νεότερη Ελλάδα καθιερώθηκε το 1911 αλλά δεν λειτούργησε ποτέ, λόγω έλλειψης κατάλληλων καταστημάτων.

β) Συστήματα ανοιχτής μεταχείρισης

Πέραν από τις περιπτώσεις του εγκλεισμού, υπάρχουν και περιπτώσεις σωφρονισμού σε συνδυασμό με το ανοιχτό περιβάλλον, χωρίς την αποκλειστική στέρηση της ελευθερίας. Οι περιπτώσεις αυτές είναι η αναστολή εκτέλεσης της ποινής, η ημιελευθερία και η απόλυση υπό όρους. Παρακάτω γίνεται ανάλυση των περιπτώσεων αυτών.

i) Αναστολή εκτέλεσης της ποινής

Με το θεσμό αυτό δίνεται η δυνατότητα στον κατάδικο να μην εκτίσει την ποινή σε φυλακή με την προϋπόθεση ότι θα τηρήσει κάποιους όρους που θέτει το δικαστήριο. Θεωρείται θετικό μέτρο καθώς το άτομο αποφεύγει τον εγκλεισμό και συντελείται με την πρακτική αυτή η πραγμάτωση του σκοπού της ειδικής πρόληψης.

Στην Ελλάδα ισχύει ο θεσμός της απλής αναστολής. Η επιβληθείσα ποινή εκτελείται στην περίπτωση που το άτομο που καταδικάστηκε υποπέσει και σε άλλο αδίκημα εντός ενός συγκεκριμένου χρονικού διαστήματος. Στην περίπτωση αυτή ο καταδικασθείς εκτίει και την ποινή της οποίας η εκτέλεση αναστάλη αλά και την ποινή της νέας καταδίκης.(Χαΐδου,2002)

ii) Ημιελευθερία

Στο καθεστώς της ημιελευθερίας δίνεται η δυνατότητα στον κρατούμενο να μην αποκόπτεται εντελώς από το κοινωνικό περιβάλλον.

Προβλέπονται είτε εγκλεισμός του καταδίκου κατά τα Σαββατοκύριακα, είτε ελευθερία κινήσεων του καταδίκου, όπως η συμμετοχή σε εκπαιδευτικές διαδικασίες, αναλόγως το καθεστώς της ημιελευθερίας που του έχει επιβληθεί.

Πρόκειται για ένα θετικό σύστημα, καθώς ο κρατούμενος έστω και για ορισμένες ώρες έχει τη δυνατότητα να συμμετάσχει σε κοινωνικές δραστηριότητες, τηρώντας βεβαίως το ωράριο εισόδου και εξόδου από το κατάστημα κράτησης.(Χάιδου,2002)

Η ημιελεύθερη διαβίωση ενισχύει το αίσθημα του κρατουμένου ότι δεν διαφέρει από το υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο και τον απομακρύνει από φαινόμενα ιδρυματοποίησης και εγκληματικού συγχρωτισμού με άλλους κρατούμενους. Στην Ελλάδα στον ισχύοντα σωφρονιστικό κώδικα προβλέπεται το καθεστώς της ημιελευθερίας για λόγους επαγγελματικούς και εργασίας.(Μαματόπουλος,2012)

iii) Απόλυση υπό όρους

Ο θεσμός αυτός κατάγεται από έναν αγγλικό θεσμό, που είχε καθιερωθεί τον 18^ο αιώνα με σκοπό τον εποικισμό των αγγλικών κτήσεων. Κατά τον θεσμό αυτό χορηγούσαν χάρη σε καταδίκους που μεταφέρονταν σε διάφορες αποικίες, υπό τον όρο ότι θα παρέμεναν στην αποικία.

Σταδιακά επεκτάθηκε σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες και καθιερώθηκε στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Στην Ελλάδα καθιερώθηκε το 1917.

Σύμφωνα με το θεσμό αυτό, ο κατάδικος αφού εκτίσει ορισμένο χρονικό διάστημα σε σωφρονιστικό κατάστημα, στη συνέχεια απολύεται υπό όρους. Αντίθετα από την απλή αναστολή, στην περίπτωση αυτή μπορούν να επιβληθούν στον απολυόμενο όροι σχετικά με τον τρόπο ζωής που θα κάνει, όπως π.χ. απαγόρευση εξόδου από τη χώρα. Στην περίπτωση που ο καταδικασθείς δεν τηρήσει τους όρους, η απόλυση του ανακαλείται.(Χάιδου,2002)

γ) Εναλλακτικές ποινές αντί της φυλάκισης

Εκτός από τις ποινές στέρησης της ελευθερίας, προβλέπονται (και όχι μόνο για μικρά αδικήματα) εναλλακτικές ποινές, όπου με τη χρήση της τεχνολογίας ο σωφρονισμός λαμβάνει χώρα αποκλειστικά εκτός φυλακής. Τέτοιες ποινές είναι ο κατ' οίκον περιορισμός μέσω της ηλεκτρονικής επιτήρησης και η κοινωφελής εργασία. Βασικό πλεονέκτημα αυτών των ποινών είναι η αποφυγή των αρνητικών επιπτώσεων που επιφέρει ο εγκλεισμός αλλά και η αποσυμφόρηση των φυλακών. Παρακάτω περιγράφονται οι δύο αυτές εναλλακτικές ποινές.

ι) Κατ' οίκον περιορισμός. Ηλεκτρονική επιτήρηση

Η εφεύρεση του συστήματος της ηλεκτρονικής επιτήρησης ανήκει στον καθηγητή ψυχολογίας Ralph Schwitzgebel του Πανεπιστημίου Harvard, ο οποίος δημιούργησε ένα σύστημα παρακολούθησης για τη μεταχείριση ψυχασθενών και εγκληματιών. Το 1969 κατοχύρωσε την εφεύρεση του αυτή. Στόχος ήταν ο κατάδικος να εκτίσει την ποινή του χωρίς να παραμένει στη φυλακή, αλλά ταυτόχρονα να υπάρχει συνεχής εποπτεία. Αυτό επετεύχθη μέσω ενός μηχανήματος που έφερε ο επιτηρούμενος, βάρους ενός κιλού, του οποίου το σήμα μεταδιδόταν στην κεντρική μονάδα λήψης, με αποτέλεσμα να είναι ανά πάσα ώρα γνωστή η θέση του ατόμου. Το σύστημα αναπτύχθηκε περαιτέρω το 1972 από τους εγκληματολόγους Ingraham και Smith.(Χάιδου,2002)

Το 1982 στο Ηνωμένο Βασίλειο επιχειρήθηκε η κατάστρωση ενός συστήματος ανίχνευσης, όπου το άτομο φέρει έναν πομπό σε μέγεθος υπολογιστή τσέπης που εκπέμπει σε υψηλή συχνότητα και μεταφέρει σήμα μέσω καλωδίου με γυάλινες ίνες στο κέντρο. Όταν ο εποπτευόμενος εγκαταλείψει μια συγκεκριμένη περιοχή, σημαίνει συναγερμός. Λόγω του υψηλού κόστους το σύστημα εφαρμόστηκε μόνον δοκιμαστικά στην Αγγλία, σε αντίθεση με τις Η.Π.Α., όπου εφαρμόστηκε κανονικά για κατάδικους. Γενικότερα τη δεκαετία του '80 η ηλεκτρονική επιτήρηση εξαπλώθηκε και σε πειραματικό στάδιο αλλά και ως εναλλακτικό μέτρο για την έκτιση ποινών, στο Ηνωμένο Βασίλειο, την Ολλανδία, τον Καναδά και την Αυστραλία.(Χάιδου,2002)

Η ηλεκτρονική επιτήρηση μπορεί να επιτρέπει την έκτιση ποινών και το σωφρονισμό εκτός φυλακών, παρόλα αυτά εντάσσεται σε ένα γενικότερο πλαίσιο ποινικών κυρώσεων και αποτελεί μορφή κοινωνικού ελέγχου. Ανεξάρτητα από την επιμέρους σωφρονιστική πολιτική που υιοθετείται σε κάθε χώρα (είτε αυτή είναι περισσότερο φιλελεύθερη, είτε περισσότερο αυστηρή), με την ηλεκτρονική επιτήρηση οι στόχοι του εγκλεισμού παραμένουν κυρίαρχοι, όπως η θεραπεία και η διαχείριση της ανθρώπινης συμπεριφοράς, απλώς διαφέρει ο μηχανισμός επιβολής.

ii) Κοινωφελής εργασία

Η κοινωφελής εργασία έχει καθιερωθεί διεθνώς ως εναλλακτικός τρόπος κύρωσης ποινών για ελαφριά αδικήματα. Πρόκειται για σύστημα, σύμφωνα με το οποίο ο καταδικασθείς εκτίει την ποινή που του επιβλήθηκε μέσω δωρεάν παροχής εργασίας υπέρ του κοινωνικού συνόλου, έως ότου συμπληρωθεί συγκεκριμένος αριθμός ωρών.

Η κοινωφελής εργασία ισχύει στις ευρωπαϊκές χώρες και στην Ελλάδα προβλέπεται νομοθετικά από το 1991 σε κοινωνικούς φορείς ως εναλλακτικό μέτρο έκτισης ποινών. Παρά τη νομοθετική ρύθμιση όμως, στην πράξη εφαρμόστηκε σπάνια σε ορισμένες περιπτώσεις ανηλίκων και ουδέποτε σε ενήλικες. Βασική αιτία της μη εφαρμογής είναι ότι δεν έχει ιδρυθεί ακόμη ο κλάδος των επιμελητών κοινωνικής αρωγής που κρίνεται απαραίτητος για τη λειτουργία του εν λόγω θεσμού.(Χάιδου,2002)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

2.1. Η Οργάνωση

Η οργάνωση του Σωφρονιστικού συστήματος στην Ελλάδα βασίζεται στις γενικές αρχές που τίθεται από το Σύνταγμα, τις διεθνείς συμβάσεις, τους νόμους, τα προεδρικά διατάγματα καθώς και τις κανονιστικές πράξεις κατ' εξουσιοδότηση τους, με θεμελιώδη νόμο τον ισχύοντα Σωφρονιστικό Κώδικα του 1999.

Οι γενικές αρχές αφορούν τους κανόνες εκτέλεσης των ποινών και μέτρων ασφαλείας κατά της ελευθερίας, όπως αυτές επιβάλλονται από τα αρμόδια Δικαστήρια και τη μεταχείριση των κρατουμένων στα καταστήματα κράτησης. Απαραβίαστες αρχές στην εφαρμογή των ανωτέρω κανόνων αποτελούν η νομιμότητα και η ισότητα στη μεταχείριση των κρατουμένων, ο σεβασμός των δικαιωμάτων των κρατουμένων που τους αναγνωρίζει ο νόμος και η έννομη προστασία τους.

Στον προαναφερθέντα Σωφρονιστικό Κώδικα περιγράφονται τα όργανα της άσκησης της σωφρονιστικής πολιτικής που είναι το Κεντρικό Επιστημονικό Συμβούλιο Φυλακών, η Κεντρική Επιτροπή Μεταγωγών και τα Συμβούλια της Φυλακής. Επίσης καθορίζονται, οι κατηγορίες των κρατουμένων και των καταστημάτων κράτησης, ο τρόπος μεταγωγής σε αυτά και διαβίωσής τους, η εφαρμογή προγραμμάτων και η διάθεση του ελεύθερου χρόνου τους, η εργασιακή τους κατάσταση, ο ευεργετικός υπολογισμός ημερών ποινής λόγω εργασίας και η επικοινωνία με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον. Στον ίδιο Κώδικα περιγράφονται οι εναλλακτικές μορφές έκτισης των ποινών, τα μέτρα για την εύρυθμη λειτουργία των καταστημάτων, ο τρόπος μεταγωγών των κρατουμένων, ο τρόπος λήξης των ποινών, η μετασωφρονιστική μέριμνα, η εποπτεία της εφαρμογής του και τα όργανα που την ασκούν.

Η εποπτεία της οργάνωσης και λειτουργίας του σωφρονιστικού συστήματος ασκείται από τη Γενική Διεύθυνση Σωφρονιστικής Πολιτικής του Υπουργείου και της υπαγόμενες σε αυτή Διευθύνσεις :

- α) Πρόληψης Εγκληματικότητας και Σωφρονιστικής Αγωγής Ανηλίκων
- β) Σωφρονιστικής Αγωγής Ενηλίκων
- γ) Λειτουργία Ειδικών Θεραπευτικών Καταστημάτων
- δ) Επιθεώρησης Σωφρονιστικών Καταστημάτων και Ειδικών Καταστημάτων Κράτησης Νέων και
- ε) Εξωτερικής Φρούρησης Φυλακών και λοιπών Καταστημάτων.

Όσον αφορά το σωφρονιστικό σύστημα είναι δύσκολο να λεχθεί ότι εφαρμόστηκε ποτέ κάποιο συγκεκριμένο από τα αναφερθέντα του προηγούμενου κεφαλαίου. Ωστόσο, το προοδευτικό είναι εκείνο που καθιερώθηκε νομοθετικά για όλες τις κατηγορίες ελληνικών φυλακών και τέθηκε σε εφαρμογή το 1967.

(Ιστοσελίδα Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, www.mistryofjustice.gr-Αναλυτικά βλ. N2776/1999 Σωφρονιστικός Κώδικας)

2.2. Τα Σωφρονιστικά Καταστήματα

Τα Σωφρονιστικά καταστήματα υπάγονται στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και η εποπτεία τους ασκείται από τη Γενική Διεύθυνση Σωφρονιστικής Πολιτικής. Διαχωρίζονται σε ειδικά καταστήματα κράτησης ενηλίκων-αγροτικές φυλακές, ειδικά καταστήματα κράτησης νέων, θεραπευτικά καταστήματα και καταστήματα κράτησης ενηλίκων. Στον πίνακα που ακολουθεί καταγράφονται τα καταστήματα κράτησης που λειτουργούν σε όλη τη χώρα.

Πίνακας 1.

Α. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ - ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΦΥΛΑΚΕΣ	
ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΟΣ	
1	ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΦΥΛΑΚΗ ΑΓΙΑΣ
2	ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΦΥΛΑΚΗ ΚΑΣΣΑΝΔΡΑΣ
3	ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΦΥΛΑΚΗ ΤΙΡΥΝΘΑΣ
4	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΠΟΘΗΚΗ ΥΛΙΚΟΥ ΦΥΛΑΚΩΝ (ΚΑΥΦ)

Β. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΝΕΩΝ	
ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΟΣ	
1	<u>ΕΙΔΙΚΟ ΚΑΤ/ΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΝΕΩΝ (ΕΚΚΝ) ΑΥΛΩΝΑ</u>
2	ΕΙΔΙΚΟ ΚΑΤ/ΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΝΕΩΝ (ΕΚΚΝ) ΒΟΛΟΥ
3	ΑΣΚΑ ΚΑΣΣΑΒΕΤΕΙΑΣ

Γ. ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ	
ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΟΣ	
1	ΨΥΧΙΑΤΡΕΙΟ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ
2	ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ
3	ΚΕΝΤΡΟ ΑΠΕΞΑΡΤΗΣΗΣ ΤΟΞΙΚΟΜΑΝΩΝ ΚΡΑΤ/ΝΩΝ ΕΛΑΙΩΝΑ ΘΗΒΩΝ

Δ. ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ	
ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΟΣ	
1	ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ
2	ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΠΑΤΡΑΣ
3	ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΧΑΛΚΙΔΑΣ
4	ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ
5	ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΟΥ
6	ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΤΡΙΚΑΛΩΝ
7	ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΜΑΛΛΑΝΔΡΙΝΟΥ
8	ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΕΛΕΩΝΑ ΘΗΒΩΝ
9	ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ
10	ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
11	ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ
12	ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ
13	ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ
14	ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΛΑΡΙΣΑΣ
15	ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΝΑΥΠΛΙΟΥ
16	ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΝΕΑΠΟΛΗΣ
17	ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΤΡΙΠΟΛΗΣ
18	ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΧΑΝΙΩΝ
19	ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΧΙΟΥ
20	ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΚΩ
21	ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΑΜΦΙΣΣΑΣ
22	ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΙΙΙ (ΝΙΓΡΙΤΑ ΣΕΡΡΩΝ).

*Πηγή-Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
(www.ministryofjustice.gr)

2.3. Η Μετασωφρονιστική Μέριμνα

Το Υπουργείο Δικαιοσύνης με τις αρμόδιες υπηρεσίες του και σε συνεργασία με το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, εφαρμόζει συγκεκριμένο πρόγραμμα επιδότησης νέων θέσεων εργασίας και νέων ελευθέρων επαγγελματιών σε αποφυλακιζόμενα άτομα και νεαρά παραβατικά άτομα μέσω του Ο.Α.Ε.Δ.

Τα αποφυλακισμένα άτομα με αποφυλακιστήριο από την 1-1-2000 και μετά μπορούν να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα με το όρο ότι έχουν εκτίσει ποινή άνω των 6 μηνών και ότι ο λόγος φυλάκισης δεν σχετίζεται με παράβαση του νόμου περί ναρκωτικών.

Τα νεαρά παραβατικά άτομα μπορούν να υπαχθούν στο πρόγραμμα ύστερα από την εισηγητική έκθεση της Κοινωνικής Υπηρεσίας του ειδικού καταστήματος κράτησης και την ανάλογη άδεια εργασίας που προβλέπεται. *(Ιστοσελίδα Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, www.ministryofjustice.gr)*

2.4. Η Σωφρονιστική Αντεγκληματική Πολιτική

Η σωφρονιστική αντεγκληματική πολιτική καθορίζεται από τη Γενική Διεύθυνση Σωφρονιστικής Πολιτικής, η οποία έχει ως στρατηγικό σκοπό το σχεδιασμό, την εφαρμογή και την αξιολόγηση της αντεγκληματικής και σωφρονιστικής πολιτικής, καθώς και την κοινωνική επανένταξη των πολιτών που εκδήλωσαν παραβατική συμπεριφορά και εξέτισαν ποινές στέρητικές της ελευθερίας.

Στην ανωτέρω Γενική Διεύθυνση Αντεγκληματικής και Σωφρονιστικής Πολιτικής, υπάγονται οι κάτωθι Διευθύνσεις και Τμήματα με τις αρμοδιότητές τους, ως ακολούθως:

A) Διεύθυνση Αντεγκληματικής Πολιτικής

Η Διεύθυνση έχει ως στόχο την επιχειρησιακή εξειδίκευση της Αντεγκληματικής Πολιτικής στους τομείς Πρόληψης, Σωφρονιστικής Μεταχείρισης και Μετασωφρονιστικής Μέριμνας, την εφαρμογή, σε συνεργασία με συναφείς φορείς που συμμετέχουν σε εθνικά και κοινοτικά προγράμματα, δράσεων που στοχεύουν στη μείωση του φαινομένου της νεανικής παραβατικότητας και της ενήλικης εγκληματικότητας, με στόχο τη βέλτιστη κοινωνική και επαγγελματική επανένταξη των αποφυλακισμένων. Περαιτέρω, μεριμνά για την αξιολόγηση των εφαρμοζόμενων από τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου, προγραμμάτων και δράσεων Αντεγκληματικής Πολιτικής, καθώς και για την ανατροφοδότηση των νέων σχεδιαζόμενων πολιτικών με τα ευρήματα των αξιολογήσεων.

i) Τμήμα Στρατηγικού Σχεδιασμού και Αξιολόγησης Αντεγκληματικής Πολιτικής

Αρμοδιότητες

- Η εκπόνηση και η υλοποίηση δράσεων για την εφαρμογή του στρατηγικού προγραμματισμού της Αντεγκληματικής Πολιτικής στους τομείς Πρόληψης, Σωφρονιστικής Μεταχείρισης και Μετασωφρονιστικής Μέριμνας.
- Ο σχεδιασμός και η υποβολή προτάσεων σε εθνικά και Ευρωπαϊκά προγράμματα, που άπτονται της εφαρμοζόμενης Αντεγκληματικής Πολιτικής σε συνεργασία με αρμόδιο Τμήμα Διαχείρισης και Παρακολούθησης Συγχρηματοδοτούμενων Προγραμμάτων της Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικών Υπηρεσιών, Διοικητικής Υποστήριξης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης.
- Η συνεργασία και η δικτύωση σε εθνικό και διεθνές επίπεδο με οργανισμούς και υπηρεσίες, Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, ερευνητικά και εκπαιδευτικά κέντρα, κοινωνικούς, επιστημονικούς και παραγωγικούς φορείς, καθώς επίσης με μη κυβερνητικές οργανώσεις που ασχολούνται με την πρόληψη και την αντιμετώπιση της θυματοποίησης, της εγκληματικότητας και της μετασωφρονιστικής μέριμνας, με σκοπό την ενίσχυση της διακρατικής συνεργασίας στους ανωτέρω τομείς.

- Η αξιολόγηση των εφαρμοζόμενων από τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου, προγραμμάτων και δράσεων Αντεγκληματικής Πολιτικής, καθώς και η ανατροφοδότηση των νέων σχεδιαζόμενων πολιτικών με τα ευρήματα των αξιολογήσεων.
- Η συλλογή, στατιστική επεξεργασία και αξιοποίηση στοιχείων ανηλίκων και ενηλίκων κρατουμένων, αποφυλακισμένων και των ανήλικων παραβατών που απασχολούν τις Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων και Κοινωνικής Αρωγής, τις Ε.Π.Α. και την «ΕΠΑΝΟΔΟ».
- Η συγκρότηση του Κεντρικού Επιστημονικού Συμβουλίου για την Πρόληψη και την Αντιμετώπιση της Θυματοποίησης και της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων (ΚΕΣΑΘΕΑ), του οποίου η διοικητική υποστήριξη γίνεται από υπάλληλο της Γενικής Διεύθυνσης Αντεγκληματικής και Σωφρονιστικής Πολιτικής, που ορίζεται ως Γραμματέας του Συμβουλίου.
- Η υποβολή θεμάτων, που απευθύνονται προς συζήτηση στα γνωμοδοτικά όργανα ΚΕΣΦ και ΚΕΣΑΘΕΑ για ζητήματα που αφορούν το τρίπτυχο της Πρόληψης Σωφρονιστικής Μεταχείρισης Μετασωφρονιστικής Μέριμνας.
- Η υποβολή προτάσεων προς το Τμήμα Ποιότητας, Αποδοτικότητας και Διοικητικής Οργάνωσης, για τη συγκρότηση των Δ.Σ. των Ε.Π.Α.
- Η αλληλογραφία με Ευρωπαϊκούς και Διεθνείς Οργανισμούς που σχετίζονται με ζητήματα της εφαρμοζόμενης αντεγκληματικής πολιτικής και η εκπροσώπηση σε αυτούς.

ii. Τμήμα Πρόληψης Παραβατικότητας και Μετασωφρονιστικής Μέριμνας.

Αρμοδιότητες

- Η έγκριση και η παρακολούθηση της υλοποίησης δράσεων πρόληψης της εγκληματικότητας-παραβατικότητας που εφαρμόζονται από τους εποπτευόμενους φορείς με σκοπό τη δημιουργική ένταξη του παραβατικού ή του εν γένει ευρισκομένου σε ηθικό κίνδυνο ατόμου, στην κοινωνία των πολιτών.

- Η άσκηση των αναγκαίων διοικητικών δράσεων για τη θέση, παρακολούθηση και άρση της επιμέλειας των ανηλίκων που βρίσκονται σε ηθικό κίνδυνο κατ' εφαρμογή των κειμένων διατάξεων.
- Η επιμέλεια οργάνωσης και λειτουργίας των Υπηρεσιών Επιμελητών Ανηλίκων και Κοινωνικής Αρωγής και η αξιολόγηση του έργου τους με την επεξεργασία των ετήσιων εκθέσεων επιθεώρησης ή των επιτόπιων επιθεωρήσεων.
- Η άσκηση εποπτείας των Εταιρειών Προστασίας Ανηλίκων και η αξιολόγηση του έργου τους.
- Η συγκέντρωση διεθνών καλών πρακτικών και μελετών σε ζητήματα, που αφορούν το τρίπτυχο Πρόληψη-Σωφρονιστική Μεταχείριση-Μετασωφρονιστική Μέριμνα.
- Η συγκέντρωση και επεξεργασία, σε συνεργασία με άλλους φορείς που δραστηριοποιούνται στο χώρο, καταγγελιών για κακοποίηση, εγκατάλειψη και θυματοποίηση ανηλίκων.
- Ο σχεδιασμός, η οργάνωση και η παρακολούθηση της εφαρμογής νέων θεραπευτικών, αναμορφωτικών ή εναλλακτικών της ποινής μέτρων, σε συνεργασία με τις Εταιρείες Προστασίας Ανηλίκων και τις Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων και Κοινωνικής Αρωγής.
- Η οργάνωση του εθελοντισμού και η υλοποίηση δράσεων ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης με σκοπό την παροχή υποστήριξης του οικογενειακού περιβάλλοντος ατόμων που βρίσκονται σε ηθικό κίνδυνο ή εκτίουν στερητικές της ελευθερίας ποινές.
- Η διαμόρφωση και ο συντονισμός μηχανισμών ανίχνευσης της κακοποίησης των παιδιών σε συνεργασία με τις υπηρεσίες των Υπουργείων Παιδείας και Θρησκευμάτων, Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη, Εσωτερικών, Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικής Αλληλεγγύης, (Ε.Κ.Κ.Α.) και μη Κυβερνητικές Οργανώσεις.
- Η άσκηση εποπτείας στην «Επάνοδο» και η συνεργασία, στο πλαίσιο εφαρμογής από το εν θέματι Ν.Π.Ι.Δ., των σχεδιαζόμενων και εγκριθέντων από την αρμόδια Γενική Διεύθυνση του Υπουργείου πολιτικών μετασωφρονιστικής μέριμνας.
- Η ρύθμιση ζητημάτων παροχής κοινωφελούς εργασίας.

iii. **Τμήμα Εργασίας και Εκπαίδευσης Κρατουμένων.**

Αρμοδιότητες

- Η οργάνωση, εκτέλεση και η παρακολούθηση εφαρμογής προγραμμάτων απασχόλησης, επιμόρφωσης και επαγγελματικής κατάρτισης των κρατουμένων σε συνεργασία με τα Καταστήματα Κράτησης.
- Η μέριμνα για τη διοργάνωση εκθέσεων – BAZAAR με σκοπό την πώληση χειροτεχνημάτων καθώς και παραγόμενων προϊόντων από κρατούμενους.
- Η επιμέλεια οργάνωσης των γεωργικών, βιοτεχνικών μονάδων απασχόλησης και η επιμόρφωση και κατάρτιση των κρατουμένων στους τομείς αυτούς.
- Η αναβάθμιση και επέκταση των παραγωγικών εργαστηρίων, η δημιουργία κοινωνικών συνεταιρισμών πώλησης των παραγόμενων προϊόντων μέσω της αξιοποίησης κονδυλίων ΕΣΠΑ ή άλλων πόρων.
- Η μέριμνα για την ίδρυση σχολών μαθητείας σε συνεργασία με αρμοδίους φορείς, προκειμένου να παρέχεται στους κρατούμενους, πιστοποιημένη επαγγελματική κατάρτιση και στη συνέχεια επαγγελματική απασχόληση στα παραγωγικά εργαστήρια.
- Η μέριμνα για την επιμόρφωση και εκπαίδευση των κρατουμένων με ίδρυση σχολείων δεύτερης ευκαιρίας και πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.
- Η συγκρότηση και λειτουργία του Συμβουλίου Σωφρονιστικών Υποθέσεων
- Η ρύθμιση ζητημάτων αμοιβής και ασφάλισης της εργασίας των κρατουμένων.
- Η διαχείριση και διοίκηση του ειδικού λογαριασμού «Κεφάλαια Εργασίας Κρατουμένων» και ειδικότερα: α) η επεξεργασία, έγκριση και παρακολούθηση εκτέλεσης των γεωργικών και λοιπών προϋπολογισμών των Κεφαλαίων Εργασίας Κρατουμένων ως και της διάθεσης των εσόδων τους για την αντιμετώπιση αναγκών των καταστημάτων κράτησης σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις, β) ο έλεγχος των μηνιαίων διαχειριστικών στοιχείων, η βεβαίωση των πραγματοποιηθέντων δαπανών και εσόδων και η έκδοση των εντολών πληρωμής και προπληρωμής εις βάρος του ειδικού λογαριασμού των ΚΕΚ, γ) ο έλεγχος της ετήσιας διαχείρισης των ΚΕΚ, η σύνταξη των συγκεντρωτικών καταστάσεων και δικαιολογητικών και η υποβολή τους για

τελικό έλεγχο στο Ελεγκτικό Συνέδριο του Κράτους, δ) ο έλεγχος του χρηματίου των κρατουμένων και των υπ' αυτών ενεργούμενων αναλήψεων και καταθέσεων. ε) η υποβολή πρότασης για προμήθεια, σε βάρος των πιστώσεων των ΚΕΚ, ειδών του ενιαίου προγράμματος προμηθειών.

(Ιστοσελίδα Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, www.ministryofjustice.gr-Αναλυτικά βλ.Ν2776/1999 Σωφρονιστικός Κώδικας)

B. Διεύθυνση Οργάνωσης και Λειτουργίας Καταστημάτων Κράτησης

Η Διεύθυνση έχει ως επιχειρησιακό στόχο την ανάπτυξη ειδικών δράσεων για την αποτελεσματικότερη εφαρμογή της Αντεγκληματικής και Σωφρονιστικής Πολιτικής, καθώς και για την εύρυθμη και ασφαλή λειτουργία των Σωφρονιστικών, Θεραπευτικών και ειδικών καταστημάτων κράτησης με την υλοποίηση συγκεκριμένων δράσεων που αποσκοπούν στην ορθολογική διαχείριση του πληθυσμού των κρατουμένων και στην βελτίωση των συνθηκών κράτησης τους. Περαιτέρω, μεριμνά τη ρύθμιση θεμάτων υπηρεσιακής κατάστασης του προσωπικού των καταστημάτων κράτησης της χώρας, του Ιδρύματος Αγωγής Ανηλίκων Αρρένων Βόλου, των Υπηρεσιών Επιμελητών Ανηλίκων και Κοινωνικής Αρωγής.

i) Τμήμα Γενικών και Αγροτικών Καταστημάτων Κράτησης – Κεντρικής Αποθήκης Υλικού Φυλακών (Κ.Α.Υ.Φ.).

Αρμοδιότητες

- Η υποβολή προτάσεων προς τη Διεύθυνση Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης για την ίδρυση, συγχώνευση ή κατάργηση των καταστημάτων κράτησης.
- Η κατάρτιση των κανονισμών λειτουργίας των καταστημάτων κράτησης.
- Ο έλεγχος και παρακολούθηση της εφαρμογής του Σωφρονιστικού Κώδικα, των Εσωτερικών Κανονισμών Λειτουργίας των Καταστημάτων Κράτησης, καθώς και των συμβατικών υποχρεώσεων της χώρας μας σε διεθνές και

ευρωπαϊκό επίπεδο, σε θέματα που άπτονται της νομοθεσίας περί εκτέλεσης ποινών.

- Η εφαρμογή διεθνών συμβάσεων για τη μεταφορά αλλοδαπών καταδίκων στις χώρες τους καθώς και ημεδαπών καταδίκων στην Ελλάδα.
- Η έκδοση των απαιτούμενων διοικητικών πράξεων για τη μεταγωγή κρατουμένων στα καταστήματα κράτησης και παροχή γραμματειακής υποστήριξης στην Κεντρική Επιτροπή Μεταγωγών.
- Η διαμόρφωση θέσεων και απόψεων σε επιτροπές και ομάδες εργασίας Ευρωπαϊκών και Διεθνών Οργανισμών στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων του Τμήματος καθώς και εκπροσώπηση του.
- Η εισήγηση για την έκδοση κανονιστικών πράξεων για τον καθορισμό των θέσεων εργασίας των κρατουμένων και του ευεργετικού υπολογισμού ημερών ποινής καταδικών ή υποδίκων για εργασία ή απασχόληση σε προγράμματα ή σπουδές των καταστημάτων κράτησης αρμοδιότητας του τμήματος.
- Η έγκριση σκοπιμότητας εκτέλεσης τεχνικών έργων και προμηθειών των Γενικών Καταστημάτων Κράτησης – Αγροτικών Φυλακών – Κ.Α.Υ.Φ.
- Η έκδοση σχετικών εγκυκλίων, οδηγιών και συστάσεων περί της οργάνωσης, λειτουργίας και ασφάλειας των Γενικών Καταστημάτων Κράτησης - Αγροτικών Φυλακών – Κ.Α.Υ.Φ.
- Η συγκρότηση του Κεντρικού Επιστημονικού Συμβουλίου Φυλακών και της Κεντρικής Επιτροπής Μεταγωγών.

ii. Τμήμα Καταστημάτων Κράτησης Νέων & Θεραπευτικών Καταστημάτων.

Αρμοδιότητες

- Η υποβολή προτάσεων προς την Διεύθυνση Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης για την ίδρυση, συγχώνευση ή κατάργηση των Ειδικών Καταστημάτων Κράτησης Νέων, των Θεραπευτικών Καταστημάτων και των Ιδρυμάτων Αγωγής Ανηλίκων.

- Η κατάρτιση των κανονισμών λειτουργίας των Ειδικών Καταστημάτων Κράτησης Νέων, των Θεραπευτικών Καταστημάτων και των Ιδρυμάτων Αγωγής Ανηλίκων.
- Ο έλεγχος της εφαρμογής του Σωφρονιστικού Κώδικα και των Εσωτερικών Κανονισμών Λειτουργίας των Ειδικών Καταστημάτων Κράτησης Νέων, των Θεραπευτικών Καταστημάτων και των Ιδρυμάτων Αγωγής Ανηλίκων.
- Η μελέτη και αξιοποίηση των στοιχείων που ανακύπτουν από την επεξεργασία των εκθέσεων επιθεώρησης των Ειδικών Καταστημάτων Κράτησης Νέων, των Θεραπευτικών Καταστημάτων και των Ιδρυμάτων Αγωγής Ανηλίκων.
- Η έκδοση των απαιτούμενων διοικητικών πράξεων για τη μεταγωγή κρατουμένων στα Ειδικά Καταστήματα Κράτησης Νέων και στα Θεραπευτικά Καταστήματα.
- Η εφαρμογή πολιτικών που αφορούν ανηλίκους, οροθετικούς, νοσηλευόμενους, πάσχοντες από ψυχιατρικές παθήσεις και τοξικοεξαρτημένους κρατουμένους.
- Η έκδοση σχετικών εγκυκλίων, οδηγιών και συστάσεων περί της οργάνωσης, λειτουργίας και ασφάλειας των Ειδικών Καταστημάτων Κράτησης Νέων, των Θεραπευτικών Καταστημάτων και των Ιδρυμάτων Αγωγής Ανηλίκων.
- Η εισήγηση για την έκδοση κανονιστικών πράξεων για τον καθορισμό των θέσεων εργασίας των κρατουμένων και του ευεργετικού υπολογισμού ημερών ποινής καταδίκων ή υποδίκων για εργασία ή απασχόληση σε προγράμματα ή σπουδές των Καταστημάτων Κράτησης αρμοδιότητας του Τμήματος.
- Η έγκριση σκοπιμότητας εκτέλεσης τεχνικών έργων και προμηθειών των Ειδικών Καταστημάτων Κράτησης Νέων, των Θεραπευτικών Καταστημάτων και των Ιδρυμάτων Αγωγής Ανηλίκων.
- Η διαμόρφωση θέσεων και απόψεων σε επιτροπές και ομάδες εργασίας Ευρωπαϊκών και Διεθνών Οργανισμών στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του τμήματος καθώς και η εκπροσώπησή του.
- Η ανάληψη πρωτοβουλιών για την οργάνωση βιβλιοθηκών, κατασκηνώσεων και τη διεξαγωγή αθλοπαιδιών για ανηλίκους.

iii. **Τμήμα Υπηρεσιακής Κατάστασης Σωφρονιστικών Υπαλλήλων, Επιμελητών Ανηλίκων και Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής.**

Αρμοδιότητες

- Η διαχείριση ζητημάτων πρόσληψης, κατανομής, υπηρεσιακής κατάστασης, πειθαρχικού ελέγχου και εκπαίδευσης του προσωπικού α) των Καταστημάτων Κράτησης της χώρας β) του Ιδρύματος Αγωγής Ανηλίκων Αρρένων Βόλου και γ) των Υπηρεσιών Επιμελητών Ανηλίκων και Κοινωνικής Αρωγής.
- Η συγκρότηση των προβλεπόμενων από το νόμο υπηρεσιακών και πειθαρχικών συμβουλίων για το ανωτέρω προσωπικό.
- Η τήρηση μητρώου υπαλλήλων και η ανίχνευση εκπαιδευτικών αναγκών του προσωπικού.
- Ο σχεδιασμός και η παρακολούθηση της εφαρμογής εκπαιδευτικών προγραμμάτων με σκοπό τη βελτίωση των τεχνικών, κοινωνικών και επαγγελματικών ικανοτήτων του προσωπικού.
- Η διενέργεια προγραμμάτων συστηματοποιημένης, καθώς και βιωματικής εκπαίδευσης, ως προς τα στάδια της συμβουλευτικής διαδικασίας και της εποπτείας των περιστατικών που χειρίζονται οι υπάλληλοι ανά ειδικότητα.
- Η μέριμνα για τη λειτουργία και εκσυγχρονισμό της Σχολής Σωφρονιστικών Υπαλλήλων και της Σχολής υπαλλήλων εξωτερικής φρούρησης.
- Η οργάνωση και η υλοποίηση του προγράμματος εισαγωγικής εκπαίδευσης και επιμόρφωσης.
- Η μέριμνα για τη λειτουργία και αναβάθμιση της σχολής σωφρονιστικών υπαλλήλων και της σχολής υπαλλήλων εξωτερικής φρούρησης.
- Η μέριμνα για την κατάρτιση, αξιολόγηση και ανασχεδίαση περιγραμμάτων καθηκόντων και προσόντων των θέσεων εργασίας.

iv Τμήμα Εξωτερικής Φρούρησης Καταστημάτων Κράτησης

Αρμοδιότητες

- Στο Τμήμα μεταφέρονται οι προβλεπόμενες στις παραγράφους 2 και 3 του άρθρου 2 του π.δ. 215/2006 (Α' 217) αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Εξωτερικής Φρούρησης, η οποία καταργείται. Συγκεκριμένα το Τμήμα:
- Ενεργεί επιθεωρήσεις στα τμήματα Εξωτερικής Φρούρησης ώστε να διαπιστώνεται αν η υπηρεσία εκτελείται κανονικά και αν η τάξη και η πειθαρχία διατηρούνται σε υψηλά επίπεδα. Οι επιθεωρήσεις διακρίνονται σε τακτικές και έκτακτες: Για τις τακτικές, προηγείται ειδοποίηση του διοικητού της υπηρεσίας και διεξάγονται κατά το δυνατό κατά τις ώρες λειτουργίας των γραφείων ή του ωραρίου εργασίας του προσωπικού. Οι έκτακτες ενεργούνται κατά την κρίση του επιθεωρούντος. Μετά το πέρας της επιθεώρησης, ο επιθεωρών υπογράφει τα υπηρεσιακά βιβλία της φρουράς, βεβαιώνοντας την ορθή τήρησή τους.
- Ενημερώνεται από τους διευθυντές των καταστημάτων κράτησης και τους διοικητές των τμημάτων Εξωτερικής Φρούρησης για τα προβλήματα της φρουράς και την ασφάλεια του καταστήματος. Στη συνέχεια προτείνει με την αναφορά επιθεωρήσεως τα αναγκαία μέτρα ώστε να αυξηθεί ο βαθμός ασφαλούς φρουρήσεως του καταστήματος κράτησης και να βελτιωθούν οι συνθήκες εργασίας του προσωπικού.
- Δέχεται αναφορές για την ασφάλεια, εμπιστευτικές ή όχι, από το προσωπικό των φρουρών. Για το αντικείμενο του θέματος ενημερώνεται προηγουμένως ο διοικητής του τμήματος και ο διευθυντής του καταστήματος κράτησης και διατυπώνουν σχετικές απόψεις.
- Συντονίζει το έργο της Υπηρεσίας Εξωτερικής Φρούρησης και τις σχέσεις της με την Ελληνική Αστυνομία, όταν παρίσταται ανάγκη.
- Μελετά και εισηγείται ιεραρχικά κάθε πρόσφορο μέτρο για αποτελεσματική εκτέλεση της αποστολής της Εξωτερικής Φρουράς, την οργάνωση και τη λειτουργία της. Για κάθε σοβαρό ζήτημα ενημερώνει την ιεραρχία.
- Μεριμνά για την εκπόνηση σχεδίων εξωτερικής ασφάλειας των καταστημάτων κράτησης από κοινού με τους διοικητές των τμημάτων

Εξωτερικής Φρούρησης και τους Αστυνομικούς Διευθυντές των νομών της έδρας των καταστημάτων κράτησης.

- Γνωμοδοτεί επί αιτημάτων χορήγησης αδειών οπλοφορίας ιδιωτικού οπλισμού και αφαίρεσής τους και εισηγείται προγράμματα εκπαίδευσης και μετεκπαίδευσης του προσωπικού Εξωτερικής Φρούρησης σε θέματα μεταγωγών, αυτοάμυνας, αυτοπροστασίας και σκοποβολής σε συνεργασία με την Ελληνική Αστυνομία.

(Ιστοσελίδα Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, www.ministryofjustice.gr-Αναλυτικά βλ.Ν2776/1999 Σωφρονιστικός Κώδικας)

2.5. Οι Κρατούμενοι

Οι κρατούμενοι που εκτίουν τις ποινές τους στα προαναφερθέντα σωφρονιστικά καταστήματα ανά την Ελλάδα υπολογίζονται περίπου στους 9.500 (δεδομένου ότι τα στοιχεία μεταβάλλονται καθημερινώς). Τα κοινωνικά χαρακτηριστικά, όπως το φύλο, η ηλικία, η εθνικότητα και το μορφωτικό επίπεδο είναι τα συνηθέστερα κατά τα οποία ταξινομούνται και αποτελούν τους βασικούς παράγοντες κατά τη διεξαγωγή στατιστικών ερευνών. Παρακάτω παρουσιάζονται πίνακες με στατιστικά στοιχεία των κρατουμένων με βάση τα χαρακτηριστικά αυτά.

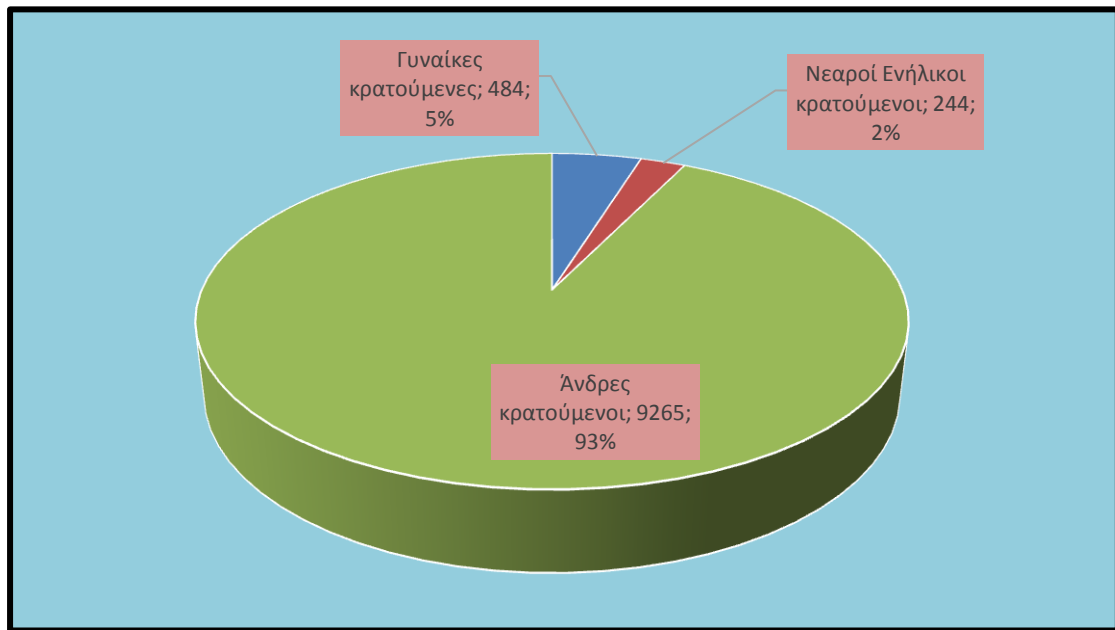
Πίνακας κατανομής των κρατουμένων στα σωφρονιστικά καταστήματα το Ά Δίμηνο του 2016

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ			ΘΕΣΕΙΣ	ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ				ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ			
				1 ^η		16 ^η		1 ^η		16 ^η	
				E+A	A	E+A	A	E+A	A	E+A	A
ΕΙΔΙΚΑ	ΑΓΡΟΤΙΚΑ	Αγιός	146	104	0	101	0	111	0	122	0
		Κασσάνδρας	300	135	0	147	0	170	0	184	0
		Τίρυνθας	200	136	0	131	0	173	0	176	0
	ΥΛΙΚΟΥ	Κ.Α.Υ.Φ.	38	40	0	38	0	39	0	46	0
	ΝΕΩΝ	Αυλώνα	308	203	140	216	134	208	124	214	121

	Βόλου	65	46	27	45	18	47	22	51	22
	Κασσαβέτειας	250	152	32	148	29	148	27	157	26
ΘΕΡΑΪΚΑ ΚΑΤ/ΤΑ	Κ.Α.Τ.Κ. Ελεώνα	300	33	0	32	0	28	0	26	0
	Νοσ/μείο- Κορ/λού	60	159	0	165	0	166	0	161	0
	Ψυχιατρείο	160	251	9	252	9	248	10	247	9
	Άμφισσας	100	126	0	127	0	125	0	130	0
ΤΥΠΟΥ Α'	Θεσ/νίκης	370	506	0	492	0	476	0	504	1
	Ιωαννίνων	80	118	0	119	0	120	0	117	0
	Κομοτηνής	105	256	0	247	0	256	0	258	0
	Κορίνθου Ποιν	60	16	9	17	9	16	9	16	9
	Κορίνθου Στρατ		2	0	1	0	1	0	1	0
	Κορυδαλλού	800	1471	13	1559	14	1512	12	1462	12
	Κορυδ- Γυναικών	270	97	0	104	2	113	2	110	2
	Κω	45	126	0	108	0	124	0	150	0
	Λάρισας	500	644	2	638	3	611	2	601	2
	Ναυπλίου	314	409	0	411	0	379	0	382	0
	Νεάπολης	45	89	0	93	0	95	0	94	0
	Τρίπολης	65	133	0	123	0	133	0	136	0
	Κρήτη 1	600	247	0	242	0	235	0	223	0
	Χίου	100	150	0	157	0	159	0	164	1
	ΤΥΠΟΥ Β'	Αλικαρνασσού	105	174	1	173	1	166	1	162
Γρεβενών		700	587	1	538	1	548	1	543	0
Δομοκού		700	393	0	417	0	420	0	395	0
Θήβα- Γυναικών		300	362	4	348	2	339	4	340	4
Κέρκυρας		160	209	2	204	2	214	2	200	0
Μαλανδρινού		440	421	2	410	0	399	0	401	0
Γ.Κ.Κ. Μακεδονίας		600	292	2	288	2	286	2	299	2
Πάτρας		780	701	0	681	0	668	0	681	0
Τρικάλων		700	623	1	580	1	606	2	616	3
Χαλκίδας		120	200	0	203	0	196	0	204	0
ΣΥΝΟΛΑ		9886	9611	245	9555	227	9535	220	9573	214

*Πηγή-Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
(www.ministryofjustice.gr)

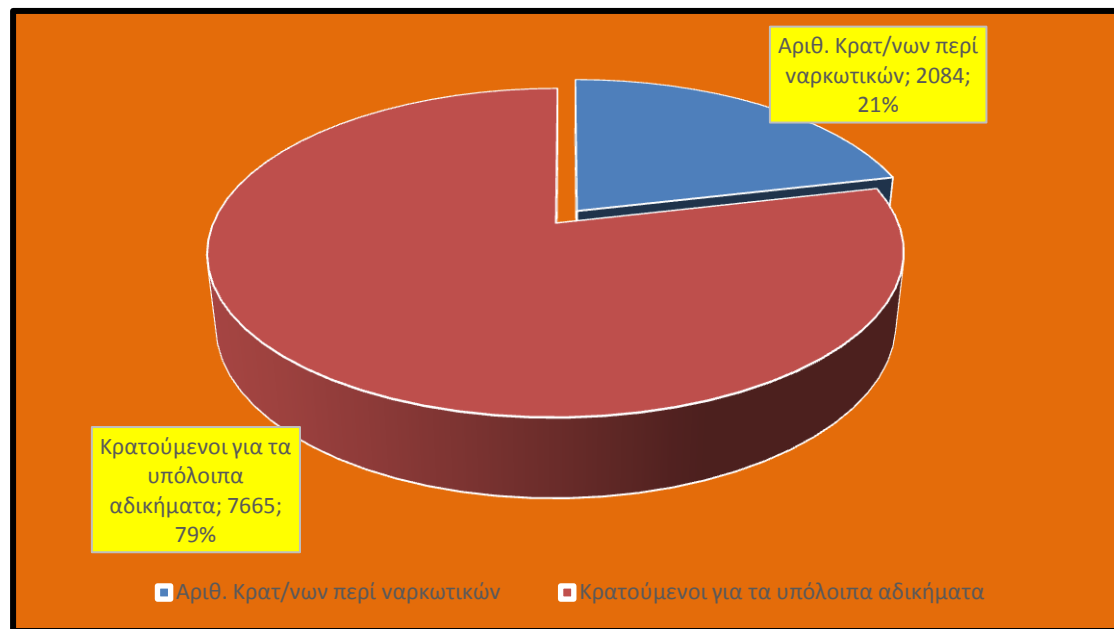
Γράφημα 1. Συνολικός αριθμός ανδρών, γυναικών και ανήλικων κρατουμένων τον Νοέμβριο του 2015

*Πηγή-Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
(www.ministryofjustice.gr)

Στο παραπάνω γράφημα παρουσιάζεται ο συνολικός αριθμός των κρατουμένων τον μήνα Νοέμβριο του 2015, ο οποίος ανέρχεται στους 9.929, εκ των οποίων η συντριπτική πλειοψηφία είναι άνδρες. Συγκεκριμένα οι 9.265 είναι άνδρες, 484 γυναίκες και 244 οι νεαροί κρατούμενοι.

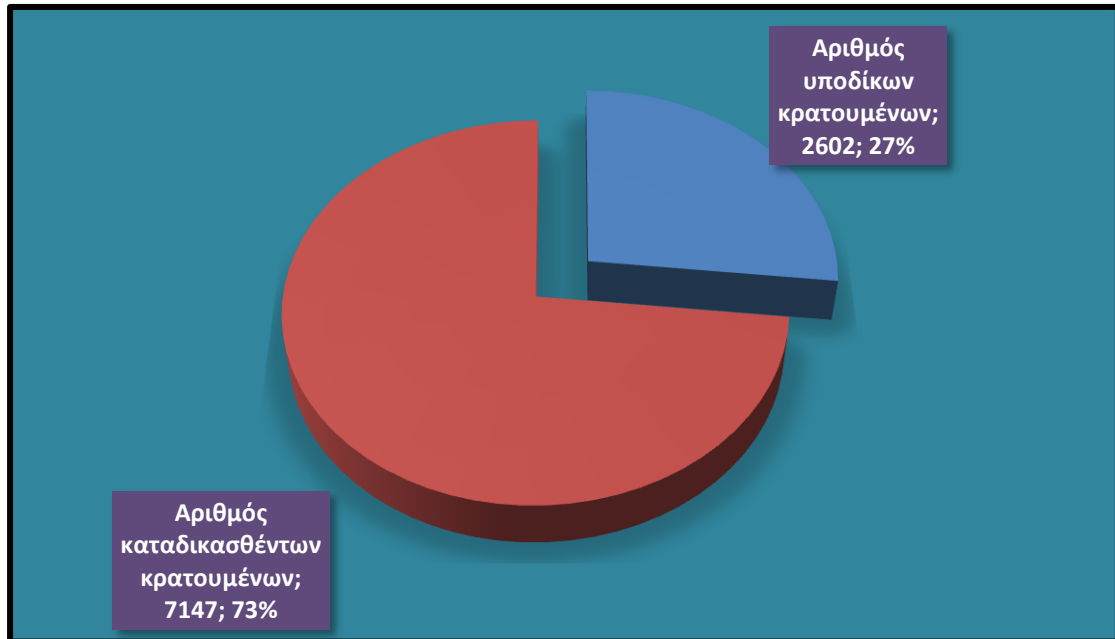
Γράφημα 2. Ποσοστό κρατουμένων για αδικήματα περί ναρκωτικών συγκριτικά με τα υπόλοιπα αδικήματα το Νοέμβριο του 2015

*Πηγή- Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
(www.ministryofjustice.gr)

Στον ανωτέρω πίνακα παρουσιάζεται η σύγκριση των κρατουμένων για αδικήματα περί ναρκωτικών έναντι των υπολοίπων για τον Νοέμβριο του 2015. Από τα στοιχεία προκύπτει ότι ένα μεγάλο ποσοστό των κρατουμένων κρατείται για αδικήματα περί ναρκωτικών και ειδικότερα το 21%, δηλαδή 2084 κρατούμενοι. Τα συγκεκριμένα αποτελέσματα φανερώνουν το μέγεθος του προβλήματος στην ελληνική κοινωνία και την ανάλογη βαρύτητα που πρέπει δώσει η Πολιτεία.

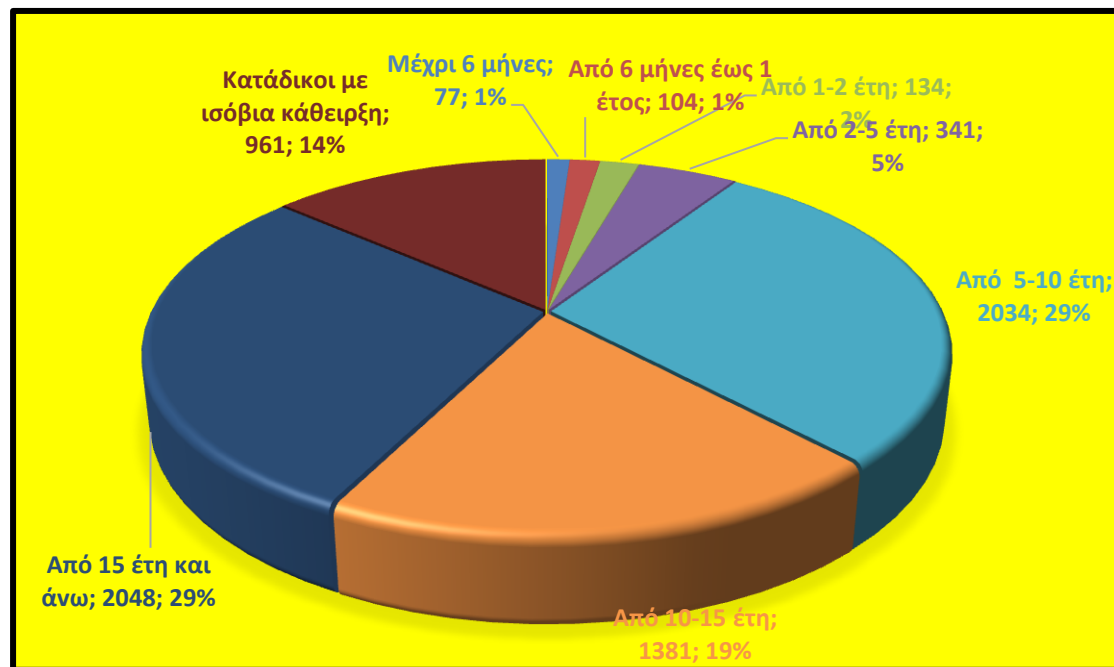
Γράφημα 3. Ποσοστό υποδίκων κρατουμένων σε σχέση με τους καταδικασθέντες κρατουμένους το Νοέμβριο του 2015

*Πηγή- Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
(www.ministryofjustice.gr)

Στον συγκεκριμένο πίνακα καταγράφεται το ποσοστό των κρατουμένων που έχουν καταδικασθεί και το ποσοστό εκείνων που κρατούνται ενώ εκκρεμεί η απόφαση του δικαστηρίου. Τον Νοέμβριο του 2015 ένα σημαντικό ποσοστό της τάξεως του 27%, δηλαδή 2.602 κρατούμενοι, κρατούνταν ως υπόδικοι. Τα αποτελέσματα αυτά δηλώνουν μια αδυναμία του συστήματος, καθώς στο όλο πρόβλημα του συμφορισμού των φυλακών, η εκκρεμότητα και η καθυστέρηση των υποθέσεων μεγενθύνουν το πρόβλημα.

Γράφημα 4. Ποσοστά κρατουμένων ανάλογα την ποινή κάθειρξης το Νοέμβριο του 2015

*Πηγή- Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
(www.ministryofjustice.gr)

Τα στοιχεία σχετικά με τη διάρκεια των ποινών, υποδεικνύουν ότι ένα μεγάλο ποσοστό των κρατουμένων αντιμετωπίζουν μακροχρόνιες ποινές. Η ισόβια κάθειρξη και οι μακροχρόνιες της ελευθερίας ποινές χρήζουν ιδιαίτερης ανάλυσης στον σύγχρονο σφραγισμό.

Πίνακας αναλυτικής καταγραφής της παραβατικότητας ανά την επικράτεια για το Ά εξάμηνο του 2016

ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑ	2 0 1 6 (Α'6μηνο)				
	ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ			ΔΡΑΣΤΕΣ	
	τελ/να	απόπειρες	εξιχνιάσεις	ημεδαποί	αλλοδαποί
ΑΝΘΡΩΠΟΚΤΟΝΙΕΣ	46	58	90	83	43
ΑΠΑΤΕΣ	1.919	476	993	519	101
ΑΡΧΑΙΟΚΑΠΗΛΕΙΑ	36	1	37	64	7
ΒΙΑΣΜΟΙ	70	42	72	40	39
ΕΚΒΙΑΣΕΙΣ	79	15	45	53	27
ΕΠΑΙΤΕΙΑ	1.502		1.451	684	846
ΖΩΟΚΛΟΠΗ	307	2	39	47	7
ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ ΠΑΡΑΧΑΡΑΓΜΕΝΩΝ	3.573		773	708	82
ΛΑΘΡΕΜΠΟΡΙΟ	684	3	601	375	448
Ν περί ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ	5.091	4	4.974	5.602	1.296
Ν περί ΟΠΛΩΝ	2.414	2	2.129	1.965	347
Ν περί ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ	135		131	106	29
ΠΛΑΣΤΟΓΡΑΦΙΑ	1.148		1.063	274	944
ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ	115		124	64	101
ΚΛΟΠΕΣ - ΔΙΑΡΡΗΞΕΙΣ	37.454	2.794	7.536	4.993	1.996
ΚΛΟΠΕΣ ΤΡΟΧΟΦΟΡΩΝ	13.190	377	4.320	718	220
ΛΗΣΤΕΙΕΣ	2.456	177	832	703	305

*Πηγή- Ελληνική Αστυνομία (www.hellenicpolice.gr)

Στον παραπάνω πίνακα καταγράφεται αναλυτικά η παραβατικότητα ημεδαπών και αλλοδαπών. Κατηγοριοποιούνται όλα τα νομικά αδικήματα και καταγράφονται τα τελεσμένα καθώς και οι απόπειρες και εξιχνιάσεις. Τα στοιχεία αφορούν το Ά εξάμηνο του 2016.

α) Η κοινωνική ομάδα των τοξικοεξαρτημένων

Μια ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα κρατουμένων με μεγάλο ποσοστό στις ελληνικές φυλακές είναι οι εξαρτημένοι από ναρκωτικές ουσίες. Η εμπορία και η χρήση ναρκωτικών ουσιών αποτελούν ιδιαίτερα προβλήματα της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας και αμφότερα διώκονται ποινικά, καθώς αποτελούν αδικήματα. Πρόκειται όμως για διαφορετικής βαρύτητας αδικήματα η χρήση και η εμπορία ουσιών. Η αντιμετώπιση των χρηστών θα πρέπει να κινηθεί προς την κατεύθυνση του χρήστη ως αρρώστου και όχι ως εγκληματία του κοινού ποινικού δικαίου. Οι αλλαγές στο καθεστώς αντιμετώπισης των χρηστών θα έχουν ως βασική τους συνέπεια την κατακόρυφη μείωση του εμπορίου. Η αγορά των εμπορών θα μειωθεί τα κέρδη τους θα μειωθούν επίσης και ο κίνδυνος που αναλαμβάνουν οι έμποροι θα φαντάζει δυσανάλογος σε σχέση με τα προσδοκώμενα κέρδη. (Τσιγκρής, 2003)

Η νέα πολιτική για τα ναρκωτικά θα πρέπει να εστιάσει στα εξής σημεία:

1. Αντιμετώπιση του χρήστη ως αρρώστου και όχι σαν εγκληματία.
2. Παρακολούθηση των χρηστών από εξειδικευμένο ιατρικό προσωπικό.
3. Δημιουργία στα δημόσια νοσοκομεία ειδικών τμημάτων-παροχής βοήθειας χρηστών.
4. Συνεργασία των νοσοκομείων με τις θεραπευτικές κοινότητες, με σκοπό την ένταξη των χρηστών σε προγράμματα απεξάρτησης.
5. Αποποινικοποίηση της χρήσης ναρκωτικών για τους εξαρτημένους που έχουν δηλωθεί στις επίσημες υγειονομικές υπηρεσίες.

Απέναντι στις προτάσεις για την αντιμετώπιση των ναρκωτικών δε θα πρέπει κανείς να παραμένει δύσπιστος και αποστασιοποιημένος. Το πρόβλημα αφορά όλη την κοινωνία. Η αλληλεγγύη στα θύματα και η καταδίκη των δραστών θα πρέπει να είναι προτεραιότητες της Πολιτείας. (Τσιγκρής, 2003)

β) Οι μετανάστες

Οι μετανάστες αποτελούν στο ελληνικό σωφρονιστικό σύστημα ένα σημαντικό παράγοντα. Το ποσοστό των εγκλείστων μεταναστών σύμφωνα με τα στοιχεία του αρμόδιου υπουργείου ανέρχεται στο 55%, μεγαλύτερο δηλαδή από εκείνο των γηγενών. Στο γράφημα 5 παρουσιάζεται ο αριθμός των αλλοδαπών και των Ελλήνων κρατουμένων τον Νοέμβριο του 2015. Οι μετανάστες αριθμούνται στους 5.333 και οι Έλληνες στους 4.416.

Η μετατροπή της Ελλάδας από χώρα παραγωγής μεταναστών σε χώρα υποδοχής, αντικατοπτρίζει την αναλογία αλλοδαπών κρατουμένων σε σχέση με τους Έλληνες, κυρίως από τα μέσα της δεκαετίας του '90 και έπειτα.

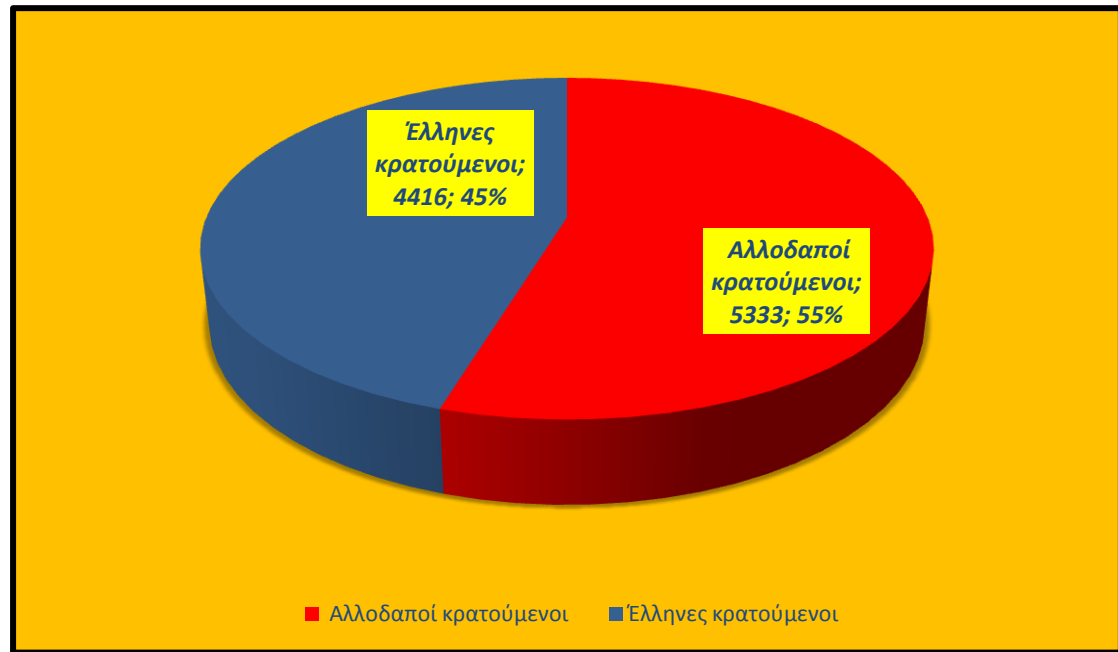
Όπως αναφέρουν οι κριτικοί εγκληματολόγοι , οι υψηλοί δείκτες της εμφάνισης εγκληματικότητας που αναλογούν στις κοινότητες των μεταναστών και στον πληθυσμό των κρατουμένων, αποδίδεται στην ώθηση τους από το πολιτικό και οικονομικό σύστημα στο κοινωνικό περιθώριο και στις διακρίσεις σε βάρος τους.(Βλαχάδη,2010)

Βασικός παράγοντας που αυξάνει την παραβατικότητα των μεταναστών είναι ο βαθμός ενσωμάτωσης τους στη χώρα υποδοχής. Το κάθε άτομο γεννιέται και μεγαλώνει σε ένα συγκεκριμένο πολιτισμικό περιβάλλον από το οποίο δέχεται επιρροές αντιλήψεων και ιδεών, που διαμορφώνουν τα μελλοντικά του προσωπικά στοιχεία, τα οποία σε συνδυασμό με τη βιολογική ιδιοσυγκρασία του ατόμου προσδιορίζουν την προσωπικότητα του και επηρεάζουν την μετέπειτα έκφραση της στα πλαίσια της κοινωνικής δραστηριότητας. Έτσι, όταν βρεθούν σε περιβάλλον που υπαγορεύονται διαφορετικοί κανόνες συμπεριφοράς, η σύγκρουση των κανόνων μιας ομάδας με την άλλη είναι αναπόφευκτη. Για το λόγο αυτό, σύμφωνα με τον Sellin, παρατηρείται και εξηγείται η μεγαλύτερη παραβατικότητα στους μετανάστες πρώτης γενιάς συγκριτικά με τη δεύτερη γενιά.(Βλαχάδη,2010)

Επιπλέον, ένας δεύτερος σημαντικός παράγοντας είναι και οικονομικός. Οι άθλιες συνθήκες διαβίωσης, η φτώχεια σε συνδυασμό με τον κοινωνικό αποκλεισμό και την αίσθηση της παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι λόγοι ώθησης των ατόμων στην παραβατικότητα.

Τέλος, κατά την Χάϊδου, αν λάβουμε υπόψη μας ότι ορισμένες κοινωνικές ομάδες είναι λόγω της κοινωνικοοικονομικής τους θέσης, περισσότερο ευάλωτες στον εντοπισμό για εγκληματικές πράξεις σε σχέση με αντίρροπες κοινωνικές ομάδες, αντιλαμβανόμαστε πόσο δύσκολη είναι η πιστή προσέγγιση της συνολικής πραγματικότητας.

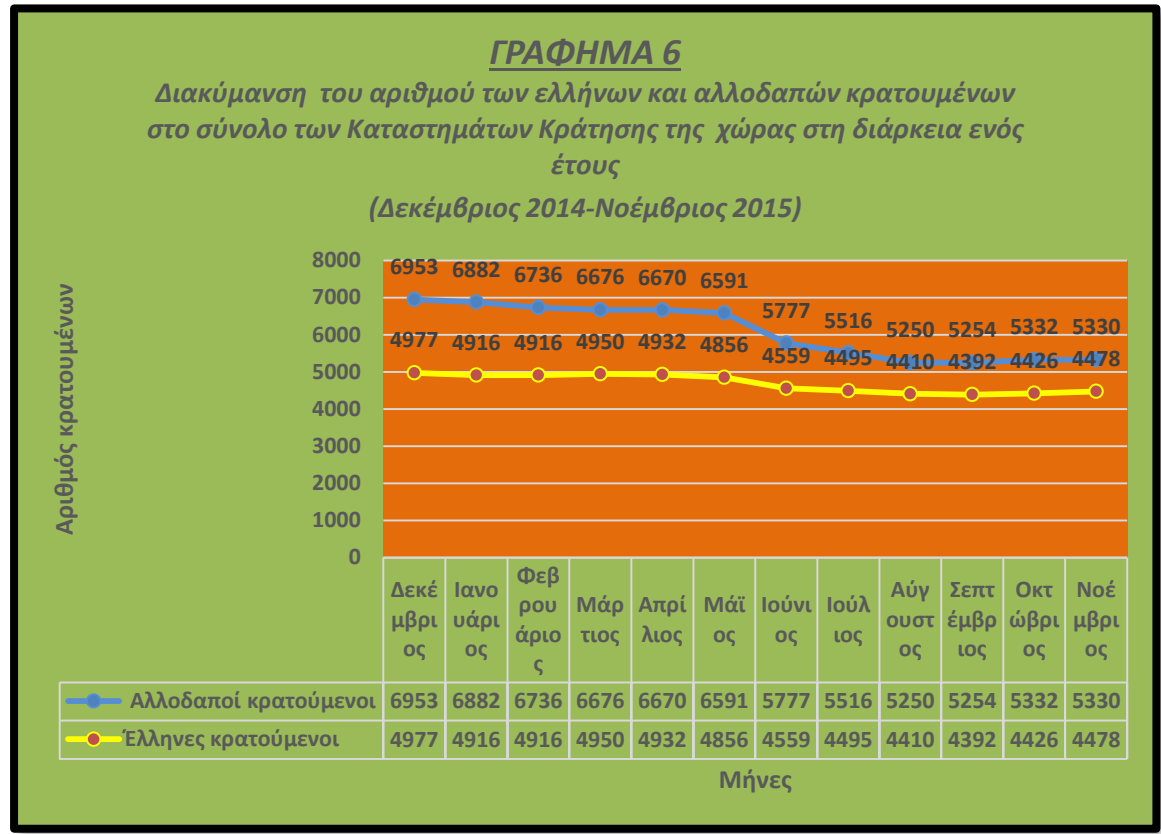
Γράφημα 5. Αριθμοί και ποσοστά Ελλήνων και Αλλοδαπών κρατουμένων το Νοέμβριο του 2015

*Πηγή- Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
(www.ministryofjustice.gr)

Από τα στοιχεία του συγκεκριμένου γραφήματος παρατηρούμε ότι το ποσοστό των αλλοδαπών κρατουμένων είναι μεγαλύτερο από το ποσοστό των Ελλήνων κρατουμένων. Ειδικότερα, οι αλλοδαποί είναι 5.333 και οι Έλληνες 4.426 για τον Νοέμβριο του 2015.

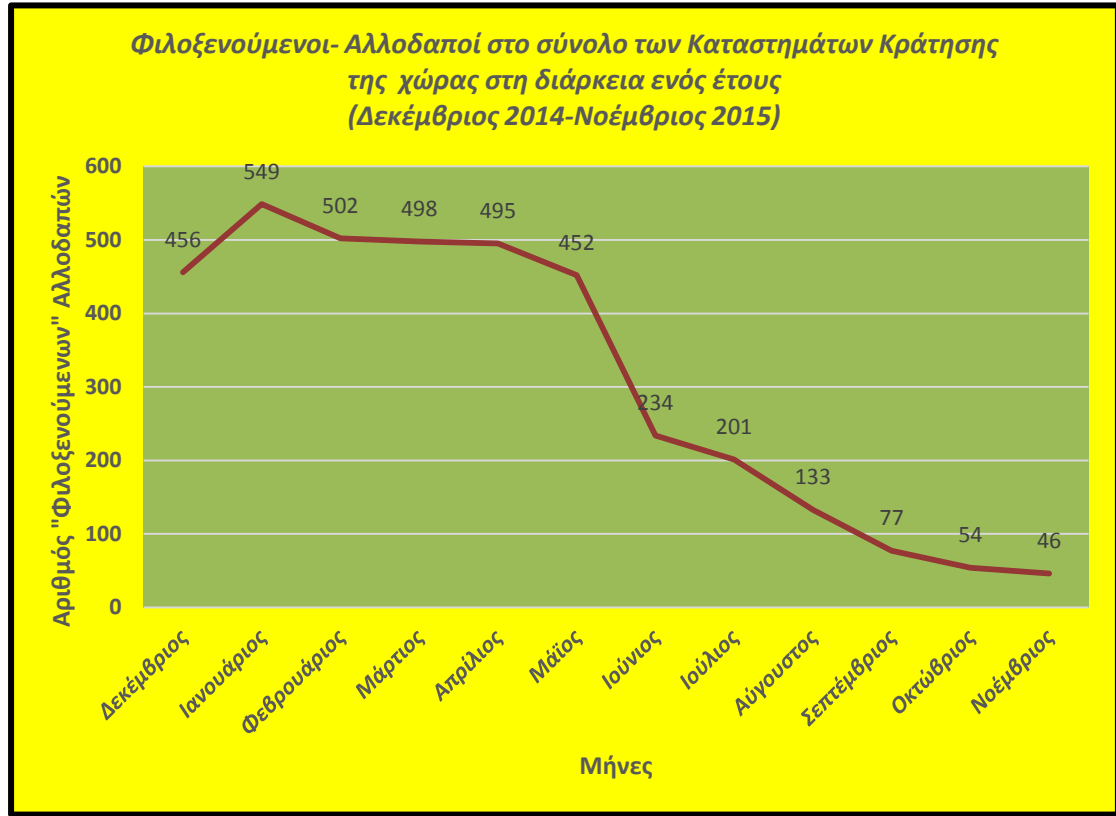
Γράφημα 6. Διακύμανση του αριθμού Ελλήνων και αλλοδαπών κρατουμένων στο σύνολο των καταστημάτων κράτησης της χώρας για το έτος 2015

*Πηγή- Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
 (www.ministryofjustice.gr)

Στο γράφημα 6 παρουσιάζεται η διακύμανση των ελλήνων και αλλοδαπών κρατουμένων στο σύνολο των καταστημάτων της χώρας από τον Δεκέμβριο του 2014 έως τον Νοέμβριο του 2015.

Γράφημα 7. Φιλοξενούμενοι-Αλλοδαποί στο σύνολο των καταστημάτων κράτησης της χώρας για το έτος 2015

*Πηγή- Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
(www.ministryofjustice.gr)

Αρκετοί αλλοδαποί κρατούμενοι αποφυλακίζονται τυπικά αλλά κρατούνται ως φιλοξενούμενοι μέχρι την απέλαση τους ή μέχρι να αρθεί το μέτρο ασφαλείας της απελάσεως τους με την παρέλευση του 18μηνου.

Συμπεράσματα

Όπως προκύπτει από τα γραφήματα που παρουσιάζονται, τα οποία αποτελούν στατιστικά στοιχεία του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ο αριθμός των κρατουμένων σε αρκετά σωφρονιστικά καταστήματα υπερβαίνει τις προκαθορισμένες θέσεις κατά πολύ. Όσον αφορά την κατανομή των κρατουμένων με βάση τα κοινωνικά τους χαρακτηριστικά, ως προς το φύλο στην συντριπτική πλειοψηφία πρόκειται για άνδρες ενήλικους (92%), ακολουθεί ένα ποσοστό 5% γυναικών και τέλος 2% πρόκειται για ανήλικους παραβάτες. Σημαντικό φαίνεται να είναι το ποσοστό εκείνο (1/4 περίπου) που κρατείται για αδικήματα του νόμου περί ναρκωτικών, όπως και ενδιαφέρον παρουσιάζει το ποσοστό (1/4 περίπου) των υποδίκων. Επίσης παρατηρείται υψηλό ποσοστό αλλοδαπών κρατουμένων, άνω του 50%, υψηλότερο δηλαδή από αυτό των Ελλήνων κρατουμένων. Τέλος, ως προς τη χρονική διάρκεια των ποινών, οι περισσότερες (σε ποσοστό 77%) είναι ποινές κάθειρξης άνω των 5 ετών, μικρό είναι το ποσοστό των ποινών έως 5 ετών (8%), ενώ σημαντικό είναι και το ποσοστό κατάδικων με ισόβια κάθειρξη (14%).

Τα ανωτέρω στοιχεία φανερώνουν προβλήματα και αδυναμίες στο σύγχρονο σωφρονιστικό σύστημα και εγείρουν αρκετά ζητήματα δυσλειτουργίας, όπου σε συνδυασμό με τρέχοντα και διαρκώς εξελισσόμενα προβλήματα που χαρακτηρίζουν τη σύγχρονη ελληνική κοινωνία, γίνονται εντονότερα. Τα ζητήματα αυτά πραγματεύονται στο επόμενο κεφάλαιο της εργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΤΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

3.1 Δυσλειτουργίες του σύγχρονου σωφρονιστικού συστήματος

Οι σύγχρονες οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες που επικρατούν στην ελληνική κοινωνία θα ήταν αδύνατο να μην πλήξουν τις δομές και τη λειτουργία του σωφρονιστικού συστήματος. Η οικονομική κρίση που πλήττει τα τελευταία χρόνια τη χώρα σε συνδυασμό με την κοινωνική κρίση, την έξαρση της ανομίας, την αύξηση μεταναστευτικών ροών και άλλων κοινωνικών προβλημάτων που αναδύονται υπό αυτές τις συνθήκες, συντελούν στην διαμόρφωση δυσλειτουργιών του σωφρονιστικού συστήματος.

Από τα στοιχεία του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, παρατηρείται σε αρκετά καταστήματα υπερπληθυσμός και συνωστισμός των κρατουμένων, με κυριότερο πρόβλημα στο σωφρονιστικό κατάστημα Κορυδαλλού. Το πρόβλημα του υπερπληθυσμού των φυλακών χαρακτηρίζει το σύνολο των Ευρωπαϊκών χωρών, στην Ελλάδα όμως το φαινόμενο καταγράφεται πιο έντονο.

Σημαντικά προβλήματα όμως πέραν του συμφορισμού, είναι η υποστελέχωση του προσωπικού, η αδυναμία διαχωρισμού υποδίκων και καταδίκων, η υπολειτουργία των αγροτικών φυλακών, η μη λειτουργία κέντρων ημιελεύθερης διαβίωσης η υπολειτουργία του κέντρου απεξάρτησης τοξικομανών κρατουμένων Ελαιώνα και η ιδιαίτερος προβληματική κατάσταση στο νοσοκομείο κρατουμένων, λόγω του αυξανόμενου αριθμού οροθετικών και πασχόντων από μεταδοτικές ασθένειες.

Τα παραπάνω ζητήματα περιγράφονται αναλυτικά στις τακτικές εκθέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας (CPT-ΕΠΒ), η οποία από το 1993 έχει πραγματοποιήσει δέκα επισκέψεις στην Ελλάδα, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της. Οι αρμοδιότητες της Επιτροπής αυτής, καθώς και η πρόσφατη έκθεση της για την κατάσταση του σωφρονιστικού συστήματος στην Ελλάδα, αναλύονται παρακάτω.

3.2 Η έκθεση της Επιτροπής Πρόληψης Βασανιστηρίων για το ελληνικό σωφρονιστικό σύστημα.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας (ΕΠΒ) ιδρύθηκε το 1987 στο πλαίσιο της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης με το ίδιο όνομα (εφεξής «η Σύμβαση»). Σύμφωνα με το Άρθρο 1 της Σύμβασης: «Θα ιδρυθεί μια Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας... Η Επιτροπή, μέσω επισκέψεων, θα εξετάζει τη μεταχείριση των ατόμων που στερούνται της ελευθερίας τους με στόχο να ενισχύσει, αν είναι απαραίτητο, την προστασία τέτοιων ατόμων από βασανιστήρια και απάνθρωπη ή ταπεινωτική μεταχείριση ή τιμωρία.»

Η εργασία της ΕΠΒ είναι σχεδιασμένη να αποτελεί ένα αναπόσπαστο μέρος του συστήματος του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τοποθετώντας ένα δυναμικό μη δικαστικό μηχανισμό δίπλα στον υπάρχοντα αντιδραστικό μηχανισμό του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Η ΕΠΒ εφαρμόζει την ουσιαστικά προληπτική της λειτουργία μέσα από δύο είδη επισκέψεων, τις περιοδικές και τις «ειδικές» (ad hoc). Οι περιοδικές πραγματοποιούνται σε όλα τα Μέρη της Σύμβασης σε τακτικά χρονικά διαστήματα. Οι «ειδικές» επισκέψεις οργανώνονται για τα κράτη που φαίνεται στην Επιτροπή «ότι χρειάζονται λόγω περιστάσεων».

Όταν πραγματοποιεί μια επίσκεψη, η ΕΠΒ απολαμβάνει εκτενείς εξουσίες σύμφωνα με τη Σύμβαση: πρόσβαση στην επικράτεια του συγκεκριμένου κράτους και το δικαίωμα να ταξιδεύει χωρίς περιορισμό, απεριόριστη πρόσβαση σε οποιοδήποτε μέρος υπάρχουν άτομα που στερούνται της ελευθερίας τους, περιλαμβανομένου του δικαιώματος να μετακινούνται σε τέτοια μέρη χωρίς περιορισμό. Πρόσβαση σε όλες τις πληροφορίες σε μέρη όπου κρατούνται άτομα που στερούνται της ελευθερίας τους, καθώς και άλλες πληροφορίες που είναι διαθέσιμες στο κράτος και οι οποίες είναι απαραίτητες στην Επιτροπή για να εκτελέσει το έργο της.

Η Επιτροπή δικαιούται επίσης να παίρνει ιδιαιτέρως, συνεντεύξεις από άτομα που στερούνται της ελευθερίας τους και να επικοινωνεί ελεύθερα με οποιονδήποτε

πιστεύει ότι μπορεί να παράσχει σχετικές πληροφορίες. Οι επισκέψεις μπορεί να πραγματοποιούνται σε οποιοδήποτε μέρος όπου άτομα στερούνται της ελευθερίας τους από μια δημόσια αρχ. Η εντολή της ΕΠΒ συνεπώς, επεκτείνεται πέραν των φυλακών και των αστυνομικών σταθμών για να περιλάβει, για παράδειγμα, τα ψυχιατρικά ιδρύματα, τις περιοχές κράτησης σε στρατώνες, τα κρατητήρια για αιτητές ασύλου ή άλλες κατηγορίες αλλοδαπών και μέρη στα οποία νεαρά άτομα μπορεί να στερούνται της ελευθερίας τους βάσει δικαστικής ή διοικητικής εντολής.

Δυο θεμελιώδεις αρχές διέπουν τις σχέσεις μεταξύ της ΕΠΒ και των Μερών της Σύμβασης, η συνεργασία και η εμπιστευτικότητα. Από την άποψη αυτή, θα πρέπει να τονιστεί ότι ο ρόλος της Επιτροπής δεν είναι να καταδικάζει τα κράτη, αλλά μάλλον να τα βοηθάει στην πρόληψη της κακομεταχείρισης των ατόμων που στερούνται της ελευθερίας τους.

Μετά από κάθε επίσκεψη, η ΕΠΒ συντάσσει μια έκθεση που περιγράφει τα ευρήματά της και, περιλαμβάνει, αν είναι απαραίτητο, συστάσεις και άλλες συμβουλές, βάσει των οποίων αναπτύσσεται διάλογος με το εν λόγω κράτος. Η έκθεση της επίσκεψης της Επιτροπής, είναι κατ' αρχήν εμπιστευτική. Ωστόσο, σχεδόν όλα τα κράτη έχουν επιλέξει να παραιτηθούν του κανόνα της εμπιστευτικότητας και δημοσιεύουν την έκθεση. (*Ιστοσελίδα Ευρωπαϊκού Συμβουλίου-Επιτροπής Πρόληψη Βασανιστηρίων, www.cpt.coe.int*)

Η τελευταία επίσκεψη της ΕΠΒ έλαβε χώρα τον Απρίλιο του 2015, κατά την οποία, η αντιπροσωπεία της Επιτροπής επισκέφθηκε χώρους και καταστήματα κράτησης, το νοσοκομείο κρατουμένων και εξέτασε τις συνθήκες κράτησης και την κατάσταση των ενήλικων ανήλικων κρατουμένων. Η έκθεση της Επιτροπής ήταν έντονα επικριτική και όπως τόνιζε «η κατάσταση του ελληνικού σωφρονιστικού συστήματος έχει φθάσει σε οριακό σημείο», με τα κυριότερα προβλήματα να είναι ο υπερπληθυσμός και οι σημαντικές ελλείψεις προσωπικού.

Αναλυτικά η έκθεση αναφέρει ότι ο υπερπληθυσμός και η έλλειψη προσωπικού εντείνουν τα υπόλοιπα πολύ σοβαρά προβλήματα που πλήττουν τις ελληνικές φυλακές και κυρίως την ανεπαρκή ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. «Οι συνθήκες διαβίωσης στις φυλακές που επισκεφθήκαμε ήταν στις περισσότερες περιπτώσεις κάκιστες και οι διατάξεις του Σωφρονιστικού Κώδικα του 1999 όσον αφορά τα πρότυπα για τους χώρους διαβίωσης και την εξασφάλιση ασφαλούς περιβάλλοντος σε κάθε κρατούμενο απλούστατα δεν εφαρμόζονται. Σε μερικές περιπτώσεις, και κυρίως στο Νοσοκομείο Κρατουμένων Κορυδαλλού και στη Φυλακή Ναυπλίου, οι συνθήκες

που επικρατούν άνετα θα μπορούσαν να χαρακτηρισθούν ως απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση» αναφέρει η έκθεση.

Η Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων εκφράζει την ιδιαίτερη ανησυχία της διότι δεν έχει σημειωθεί καμία πρόοδος στην παροχή υγειονομικής περίθαλψης στις φυλακές. «Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης του 2015, η κατάσταση στο Νοσοκομείο Κρατουμένων Κορυδαλλού ήταν τόσο ακραία, κυρίως ο υπερπληθυσμός, οι κάκιστες συνθήκες υγιεινής και η υποστελέχωση, που η εγκατάσταση θα μπορούσε να παρομοιασθεί με αποθήκη για άρρωστους κρατουμένους που εν συνεχεία αφήνονται στην τύχη τους χωρίς να τους παρέχεται η απαραίτητη φροντίδα».

Επιπλέον η Επιτροπή εισηγήθηκε την άμεση αύξηση του προσωπικού σε όλες τις φυλακές, τη βελτίωση των συνθηκών κράτησης και της επαφής των κρατουμένων με το εξωτερικό περιβάλλον και την εισαγωγή συστήματος καταγραφής επισήμων καταγγελιών.

Η ΕΠΒ διαπίστωσε σταθερή επιδείνωση των συνθηκών ζωής και της μεταχείρισης των κρατουμένων στις φυλακές κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας. Η Επιτροπή εντόπισε αριθμό ουσιαστικών διαρθρωτικών ζητημάτων εξαιτίας των οποίων υπονομεύονται οι προσπάθειες θεραπείας της κατάστασης.

Μεταξύ αυτών η έλλειψη στρατηγικού σχεδίου για τη διοίκηση του συστήματος των φυλακών, οι οποίες αποτελούν πολύπλοκα ιδρύματα, η έλλειψη αποτελεσματικού συστήματος εκθέσεων και εποπτείας και η ανεπαρκής διοίκηση του προσωπικού. Στις εκθέσεις της η ΕΠΒ έχει τονίσει την ακατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή, την απουσία δραστηριοτήτων των κρατουμένων και την ανεπαρκή υγειονομική περίθαλψη. Η Επιτροπή διαπίστωσε ότι λόγω της ανεπαρκέστατης στελέχωσης των φυλακών, ο έλεγχος στους κοιτώνες ορισμένων φυλακών που επισκέφθηκε έχει στην πράξη αφηθεί σταδιακά στα χέρια ομάδων ισχυρών κρατουμένων. Τα προβλήματα αυτά επιτείνονται λόγω του σοβαρού συνωστισμού στις περισσότερες ελληνικές φυλακές. (Λαμπροπούλου,2014)

3.3 Η αντεγκληματική και σωφρονιστική πολιτική τον 21^ο αιώνα

Ο 20^{ος} αιώνας μπορεί να χαρακτηριστεί ως ο πλέον ανθρωπιστικός σε ότι αφορά τις σωφρονιστικές πολιτικές, καθώς η εμφάνιση σχολών όπως η εκλεκτική, η νέα κοινωνική άμυνα και αργότερα στο χώρο της κριτικής Εγκληματολογίας η σχολή της ελάχιστης ποινικής παρέμβασης δημιούργησαν εύφορο έδαφος για τη βελτίωση του σωφρονιστικού συστήματος. Ο Μάης του '68 με το ιδεολογικό «ξέσπασμα» του πνευματικού κόσμου και αιτήματα για «άνοιγμα» των φυλακών, βελτίωση των συνθηκών κράτησης και επαναπροσδιορισμό των τιμωρούμενων συμπεριφορών μετέθεσε τον προβληματισμό από τους παράγοντες εγκληματογένεσης στους παράγοντες εγκληματοποίησης, επηρεάζοντας τη σύγχρονη Εγκληματολογία για τις επόμενες δεκαετίες.

Σε εθνικό επίπεδο, οι σωφρονιστικές πολιτικές που ακολουθήθηκαν έως και τις αρχές του 20^{ου} αιώνα δεν ήταν ενιαίες ούτε οργανωμένες με αποτέλεσμα οι συνθήκες κράτησης να είναι άθλιες. Η πρώτη σωφρονιστική πολιτική, όπως αποτυπώθηκε νομοθετικά σε διάταγμα του 1836 είχε χαρακτήρα τιμωρητικό με κύρια μέτρα τιμωρίας, των κρατουμένων, την απομόνωση, την απαγόρευση επικοινωνίας και την καταναγκαστική εργασία. Ωστόσο, στη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα, η σωφρονιστική πολιτική υιοθετεί τις ιδέες για ανθρωπιστική μεταχείριση των κρατουμένων και προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους. (Ηλία Ν.-Σπυρέα Σ., 2008)

Οι ραγδαίες αλλαγές που συντελούνται στο πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο της δυτικής κοινωνίας την εποχή της παγκοσμιοποίησης, οδηγούν την κοινωνία σε αλλαγές στις σχέσεις μεταξύ όλων των τμημάτων της. Τα νέα δεδομένα που δημιουργήθηκαν στην Ευρώπη το τελευταίο τέταρτο του 20^{ου} αιώνα, η αύξηση των μεταναστευτικών ρευμάτων, η παγκοσμιοποίηση του εμπορίου και της παραγωγής, δεν άφησαν ανεπηρέαστες τις εξελίξεις στην αντεγκληματική και σωφρονιστική πολιτική.

Στο κατώφλι της νέας χιλιετίας η εγκληματικότητα αναγνωρίζεται ως ένα από τα κυρίαρχα κοινωνικά προβλήματα. Η ανεπαρκής εγκληματολογική έρευνα, σε συνδυασμό με την έλλειψη στρατηγικής σχεδίασης μιας ορθολογικής αντεγκληματικής πολιτικής από την Πολιτεία συντελούν στην μεγέθυνση του προβλήματος. (Τσιγκρής, 2003)

Η Ελλάδα συνδέεται με πολύ έντονες αλλαγές στην εγκληματικότητα εξαιτίας των γενικότερων κοινωνικοπολιτικών και οικονομικών ανακατατάξεων. Εκτός από την αύξηση της κοινής εγκληματικότητας, βαρύτερα αδικήματα, όπως ένοπλες ληστείες και απαγωγές ή ξεκαθαρίσματα λογαριασμών με δολοφονίες, εκτεταμένο εμπόριο πορνείας, σπάνια για τη χώρα μέχρι το 1990, έγιναν πιο συνηθισμένα. Συνολικά, μέθοδοι, μορφές και οργάνωση της εγκληματικής δράσης παρουσίασαν σημαντικές μεταβολές ως έκφραση της παγκοσμιοποίησης και των οικονομικό-πολιτικών ανακατατάξεων στο περιβάλλον της Ελλάδας. Ενώ μεταξύ 1980-85 τα καταγεγραμμένα κακουργήματα δεν ξεπερνούσαν τα 1.500 ετησίως, στη συνέχεια παρατηρείται υπερπενταπλασιασμός τους - 2000: 4.444, 2005: 5.672, 2009: 8.550. (Λαμπροπούλου, 2014)

Η αύξηση της εγκληματικότητας, τα εγκλήματα κατά του περιβάλλοντος, τα οικονομικά εγκλήματα, η διακίνηση ναρκωτικών, η τρομοκρατία και άλλες σύγχρονες μορφές εγκλημάτων, αποτελούν αντικείμενο χάραξης μιας νέας αντεγκληματικής πολιτικής, τόσο σε επίπεδο περιγραφής και κύρωσης, όσο και σε σωφρονιστικό επίπεδο, σχετικά με τους τρόπους μεταχείρισης των κρατουμένων.

Η Ελλάδα ακολουθεί την πολιτική της επέκτασης του σωφρονιστικού συστήματος αντίστοιχη με άλλες χώρες, ενώ η αντεγκληματική πολιτική της παραμένει χωρίς ιδιαίτερο σχεδιασμό. Τα τελευταία χρόνια ταλαντεύεται ανάμεσα σε επιείκεια και αυστηρότητα. Αυτό βοηθά την παράκαμψη μεταρρυθμίσεων στη διοίκηση των φυλακών και τον εκσυγχρονισμό τους ή καλύπτει δυσλειτουργίες στην απονομή της δικαιοσύνης. Το πλεονέκτημα της μετατροπής της ποινής λόγω της ελαφράς εγκληματικότητας, έγινε μειονέκτημα ώστε να μη λαμβάνονται σοβαρά μέτρα για την αντιμετώπιση της αυξανόμενης εγκληματικότητας και της ασφάλειας των πολιτών. Οι δικαστές από την πλευρά τους για μην επιβάλουν μετατρέψιμες ποινές, κάνουν χρήση μεγαλύτερης διάρκειας ποινών κατά της ελευθερίας. Έτσι πλήττεται και το κύρος της ποινής και η γενική πρόληψη, ενώ για την ειδική πρόληψη και την επανένταξη ούτε λόγος. Σ' αυτό συμβάλλει και η αδυναμία οργανωμένης, ρεαλιστικής και ολοκληρωμένης παρέμβασης από την επιστημονική κοινότητα, σε αντίθεση με άλλες επαγγελματικές ομάδες π.χ. δικηγορικούς συλλόγους. (Λαμπροπούλου, 2014)

Εξαίρεση και θετικό στοιχείο εθνικής πολιτικής αποτελούν τα σχολεία, τα οποία λειτουργούν στα καταστήματα ανηλίκων και τα σχολεία δεύτερης ευκαιρίας σε ορισμένα καταστήματα ενηλίκων για την απόκτηση απολυτηρίου Δημοτικού/Γυμνασίου, οι τέσσερις αγροτικές φυλακές με τις λειτουργούσες

βιοτεχνικές και γεωργικές μονάδες τους, η μονάδα παραγωγής άρτου στην Κεντρική Αποθήκη Υλικού Φυλακών (Κορυδαλλού), καθώς και κάποια εναπομείναντα επαγγελματικά εργαστήρια ως συστατικά της υποδομής των φυλακών.(Λαμπροπούλου,2014)

3.4 Πρότυπα πρόληψης της εγκληματικότητας

Η εμφάνιση των προτύπων στο χώρο της εγκληματολογίας ανάγεται κυρίως στο τέλος της δεκαετίας του 1960, όταν η αύξηση της εγκληματικότητας στην Ευρώπη και στις Η.Π.Α. ήταν έντονη. Βεβαίως, η ανθρώπινη δράση δεν έχει πάντοτε προβλεψιμότητα και δεν μπορεί να ενταχθεί σε πλαίσια περιχαρακωμένης σκέψης. Παρακάτω όμως θα αναλύσουμε τα 4 βασικά πρότυπα πρόληψης της εγκληματικότητας που έχουν διαμορφωθεί στη διεθνή θεωρία και είναι τα εξής:

α) Το πρότυπο της πρόληψης του εγκλήματος με μείωση των ευκαιριών τέλεσης του εγκλήματος. Πρόκειται για μέτρα κοινοτικής πρόληψης, τα οποία σχετίζονται με την πολεοδομία και την χωροταξία, με στόχο τον ανασχεδιασμό του αστικού περιβάλλοντος. Η θεωρία αυτή οφείλεται κατά κύριο λόγο στον αμερικανό Oscar Newman και αποτελεί σήμερα δεδομένη και βασική θεωρία στην διεθνή εγκληματολογική κοινότητα. Η πρόληψη του εγκλήματος μέσω του επανασχεδιασμού του φυσικού περιβάλλοντος, σύμφωνα με τους εκφραστές της θεωρίας, είναι δυνατόν να οδηγήσει στη μείωση του φόβου, στη μείωση της εγκληματικότητας και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών.(Καραγιαννίδης,2009)

β) Η πρόληψη του εγκλήματος με την εφαρμογή προγραμμάτων προσωπικής ασφαλείας. Κατά την τελευταία δεκαετία η πρόληψη του εγκλήματος με την εφαρμογή προγραμμάτων προσωπικής ασφαλείας, λαμβάνει ολοένα και μεγαλύτερο μερίδιο εφαρμογών πρακτικών και στρατηγικής αντεγκληματικής πολιτικής. Τα προγράμματα αυτά απευθύνονται κυρίως στις «ευπαθείς» ομάδες προς το έγκλημα, που όπως έχουν καταδείξει σχετικές έρευνες είναι οι ομάδες που φοβούνται περισσότερο ότι θα γίνουν θύματα εγκληματικών πράξεων. Βασικές τεχνικές του

προτύπου αυτού είναι η αυξημένη προσωπική ασφάλεια, η χρήση κλειστών κυκλωμάτων παρακολούθησης κ.α.(Καραγιαννίδης,2009)

Βέβαια, πολλοί υποστηρίζουν ότι το συγκεκριμένο πρότυπο απλώς μετακυλίζει την εγκληματικότητα και δεν την καταπολεμά, καθώς το φαινόμενο της εγκληματικότητας αποτελεί πρώτα από όλα ένα κοινωνικό-πολιτικό πρόβλημα.

γ) Το πρότυπο πρόληψης με την διατήρηση της τάξης και της νομιμότητας. Το πρότυπο αυτό θεμελιώθηκε κυρίως με το έργο του James Q.Wilson, στη βάση μιας στρατηγικής για την αντεγκληματική πολιτική, η οποία εφαρμόστηκε στη Νέα Υόρκη το 1994. Τα κυριότερα χαρακτηριστικά είναι η αυξημένη αστυνομική δύναμη και οι ταυτόχρονες περιπολίες, η σύσφιξη αστυνομίας και κοινωνίας και η λεγόμενη «μηδενική ανοχή» σε φαινόμενα παραβατικότητας. Το πρότυπο αυτό βασίζεται σε μια πολιτική δημόσιας υγιεινής και επικεντρώνεται στις λεγόμενες «παραβάσεις της ποιότητας ζωής»(γκράφιτι στους τοίχους, επαιτεία,κ.α.).Οι υποστηρικτές της θεωρίας αυτής θεωρούν ότι η απομάκρυνση και εξαφάνιση ακόμα και των μικρότερων παραβάσεων θα δημιουργήσει ένα περιβάλλον υπευθυνότητας και αρετής των πολιτών που θα επιφέρει μείωση της εγκληματικότητας. Επίσης, σύμφωνα με το συγκεκριμένο πρότυπο τα μικρής σημασίας εγκλήματα αποκτούν ιδιαίτερη βαρύτητα, τα οποία θα πρέπει να καταπολεμούνται στο πλαίσιο της «μηδενικής ανοχής».(Καραγιαννίδης,2009)

δ) Το πρότυπο της πρόληψης του εγκλήματος με επίκεντρο την κοινωνία-η συμμετοχική αντεγκληματική πολιτική. Στο συγκεκριμένο πρότυπο λαμβάνει χώρα και ανάμειξη η τοπική κοινωνία στη χάραξη της αντεγκληματικής πολιτικής με την άμεση και υπεύθυνη συμμετοχή των πολιτών σε φορείς και δράσεις σε τοπικά σχέδια εγκληματοπροληπτικής πολιτικής. Πρόκειται για το πρότυπο που στηρίζεται στη συνολική και συλλογική δράση των πολιτών. Η επιτυχία του προτύπου αυτού εναπόκειται στην ουσιαστικής εμπλοκή της τοπικής αυτοδιοίκησης αλλά και των ίδιων των μελών της κοινωνίας. Σύμφωνα με τους υποστηρικτές της θεωρίας, η εμπλοκή της ποινικής δικαιοσύνης μόνον, δεν είναι αρκετή για να επέλθουν τα επιθυμητά αποτελέσματα. Βέβαια, για την ενεργοποίηση των πολιτών απαιτείται πρώτα εντατική προεργασία, η οποία συνιστάται στη δόμηση και λειτουργία ενός ουσιαστικού μηχανισμού ερεθισμού, προτροπής και ενθάρρυνσης.(Καραγιαννίδης)

Το θεωρητικό πλαίσιο στο οποίο βασίζονται πολλά σχέδια αντεγκληματικής πολιτικής διαφόρων χωρών της αλλά και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εντοπίζονται

συχνά σε κλασσικές εγκληματολογικές θεωρίες και στα πρότυπα πρόληψης εγκληματικότητας που αναφέρθηκαν παραπάνω.

α) Πρόληψη της εγκληματικότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Η εγκληματικότητα σε επίπεδο ΕΕ σύμφωνα με τις έρευνες, καταδεικνύει διαρκή αύξηση από το 1950 και έπειτα, άλλοτε πιο αργή και άλλοτε εντονότερη. Από την εξέταση του συνολικού αριθμού αξιόποινων πράξεων που έχει καταγράψει η αστυνομία προκύπτει η ακόλουθη εικόνα σε επίπεδο ΕΕ: Η εξέλιξη του επιπέδου αξιόποινων πράξεων κατά την περίοδο 1950-1970 σημειώνει σταθερή, αν και όχι ανησυχητική, άνοδο. Από το 1970 και εξής, τα επίπεδα αξιόποινων πράξεων αυξήθηκαν ραγδαία, με αποκορύφωμα στα μέσα της δεκαετίας του 1980. Από το 1990 κι έπειτα, οι συνολικοί αριθμοί των καταγεγραμμένων αξιόποινων πράξεων έχουν παραμείνει σχετικά σταθεροί στα 15 κράτη μέλη, με μέση ετήσια αύξηση μεταξύ 1991 και 2001 περίπου 1%.

Μέχρι την έναρξη ισχύος της συνθήκης του Άμστερνταμ, τον Μάιο του 1999, η πρόληψη ήταν κυρίως εθνικό ζήτημα και η προσοχή που αποδιδόταν στις πολιτικές πρόληψης της εγκληματικότητας σε επίπεδο ΕΕ είχε περιοριστεί κυρίως στην πρόληψη του οργανωμένου εγκλήματος.

Με τη συνθήκη του Άμστερνταμ, που ετέθη σε ισχύ τον Μάιο του 1999, καθιερώθηκε νομική βάση για τις ενέργειες πρόληψης της εγκληματικότητας σε επίπεδο ΕΕ. Το άρθρο 29 ορίζει ότι «στόχος της Ένωσης είναι να παρέχει στους πολίτες υψηλό επίπεδο προστασίας εντός ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης». Ως ένα από τα μέσα για την επίτευξη αυτού του στόχου αναφέρεται η πρόληψη και η καταπολέμηση της εγκληματικότητας, «οργανωμένης ή μη». (Ιστοσελίδα/ Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52005PC0695&from=EL)

Στο άρθρο Κ.2 σχετικά με τις διατάξεις για την αστυνομική συνεργασία με σκοπό την πρόληψη και καταπολέμηση της εγκληματικότητας, η από κοινού δράση περιλαμβάνει:

α) την επιχειρησιακή συνεργασία μεταξύ των αρμοδίων αρχών, συμπεριλαμβανομένων των αστυνομικών, τελωνειακών και άλλων ειδικών υπηρεσιών επιβολής του νόμου των κρατών μελών, σε σχέση με την πρόληψη, την εξακρίβωση και τη διερεύνηση αξιόποινων πράξεων, β) τη συλλογή, αποθήκευση, επεξεργασία, ανάλυση και ανταλλαγή σχετικών πληροφοριών, συμπεριλαμβανομένων των πληροφοριών που κατέχουν οι υπηρεσίες επιβολής του νόμου για αναφορές ως προς τις καταχωρήσεις ύποπτων οικονομικών συναλλαγών, ιδίως μέσω της Ευρωπόλ, υπό την επιφύλαξη των κατάλληλων διατάξεων για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, γ) συνεργασία και κοινές πρωτοβουλίες για την κατάρτιση, την ανταλλαγή αξιωματικών, την απόσπαση υπαλλήλων, τη χρησιμοποίηση εξοπλισμού και την εγκληματολογική έρευνα, και δ) την κοινή αξιολόγηση ιδιαίτερων τεχνικών έρευνας σε σχέση με την εξακρίβωση σοβαρών μορφών οργανωμένης εγκληματικότητας.

(Ιστοσελίδα της ΕΕ για την Συνθήκη του Άμστερνταμ/ europa.eu/european-union/sites/europa.eu/files/docs/body/treaty_of_amsterdam_el.pdf)

Από το 2009 στα πλαίσια της ευρωπαϊκής συνεργασίας για την πρόληψη του εγκλήματος, θεσπίστηκε το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Πρόληψης του Εγκλήματος, όπου παρέχει ένα πλαίσιο πολιτικών για τη συνεργασία των χωρών της ΕΕ, με σκοπό την πρόληψη και αντιμετώπιση της εγκληματικότητας. Ο βασικός στόχος των πολιτικών αυτών εστιάζει στην εξασφάλιση της κοινωνικής αρμονίας μέσω υιοθέτησης εποικοδομητικών πρακτικών, όπως η επαγγελματική αποκατάσταση των ανέργων και η εξασφάλιση της εργασίας, η ανάπτυξη ενός λειτουργικού κράτους πρόνοιας, η διατήρηση της ισότητας ανάμεσα στα μέλη της κοινωνίας, η αναβάθμιση των αστικών περιοχών σε θέματα υποδομών και αρχιτεκτονικής, ο περιβαλλοντικός σχεδιασμός των δημοσίων χώρων και η βελτίωση της δημόσιας υγιεινής, αποτελούν προληπτικές πρακτικές προς την κατεύθυνση αυτή.

Συγκεκριμένα, βασικές αρμοδιότητες του Ευρωπαϊκού Δικτύου Πρόληψης του Εγκλήματος είναι:

- να βελτιώνει τη συνεργασία, τις επαφές και τις ανταλλαγές πληροφοριών μεταξύ των ενδιαφερόμενων φορέων
- να συλλέγει, να αξιολογεί και να κοινοποιεί πληροφορίες για την πρόληψη του εγκλήματος
- να διοργανώνει διασκέψεις και δραστηριότητες για την ανάπτυξη του τομέα της

πρόληψης του εγκλήματος και να διαδίδει τα αποτελέσματα των εργασιών που διεξάγονται στον τομέα της πρόληψης του εγκλήματος

- να παρέχει εμπειρογνωμοσύνη στα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα (το Συμβούλιο και την Επιτροπή)
- να καταθέτει ετήσια έκθεση στο Συμβούλιο για το έργο του
- να καταρτίζει και να εφαρμόζει πρόγραμμα εργασίας το οποίο αντιμετωπίζει σχετικές εγκληματικές απειλές.

(Ιστοσελίδα /Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=uriserv:jl0033)

β) Η περίπτωση της Ελλάδας. Το εθνικό σχέδιο «ασφαλείς πόλεις»

Στην Ελλάδα το έτος 1999 αποτελεί σταθμό για την χάραξη της αντεγκληματικής πολιτικής, καθώς για πρώτη φορά γίνεται ιδιαίτερη προσπάθεια της ελληνικής πολιτείας για ολοκληρωμένο σχέδιο αντεγκληματικής πολιτικής. Το εθνικό σχέδιο «Ασφαλείς Πόλεις» που τέθηκε σε λειτουργία για πρώτη φορά το 1999, στοχεύει στην άρθρωση σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο και στην συγκρότηση ενός ολοκληρωμένου συστήματος ασφαλείας, με άξονες την μείωση της εγκληματικότητας, την οδική ασφάλεια και την τόνωση του αισθήματος ασφάλειας των πολιτών.

Ως μέσα πραγμάτωσης του στόχου ήταν και είναι μέχρι σήμερα τα εξής:

- Ο ανασχεδιασμός, η οργάνωση και ο συντονισμός της αστυνομίας προς την κατεύθυνση της πρόληψης του εγκλήματος. Αναδιαρθρώθηκαν οι αστυνομικές υπηρεσίες και κατανεμήθηκε η αστυνομική δύναμη με στόχο την εξυπηρέτηση αναγκών αστυνόμευσης.
- Η καθιέρωση και επέκταση της πρακτικής των περιπολιών ως ένα από τα βασικά μέσα της αντεγκληματικής πολιτικής. Το συγκεκριμένο μέσο αποβλέπει στην διατήρηση του αισθήματος της ασφάλειας των πολιτών
- Η διαρκής και συστηματική επιτήρηση ευπαθών στόχων και η εντατικοποίηση των ελέγχων σε ευαίσθητους χώρους(π.χ. αεροδρόμια), με τη ταυτόχρονη χρήση των σύγχρονων τεχνολογικών μέσων.

- Η αναβάθμιση των αστυνομικών υπηρεσιών με την ανάπτυξη πρωτοβουλιών σε συνεργασία με τους Ο.Τ.Α.(Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης) και την κινητοποίηση των πολιτών για την εκπόνηση εγκληματοπροληπτικών σχεδίων.

Σύμφωνα με το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, το σχέδιο «Ασφαλείς Πόλεις», είχε θετικά αποτελέσματα, καθώς το έτος 2000(που ήταν η πρώτη ολοκληρωμένη χρονιά εφαρμογής) υπήρξε σημαντική μείωση των ληστειών, διαρρήξεων και εν γένει παράνομων ενεργειών. Από την άλλη πλευρά βέβαια, υπήρξε πληθώρα καταγγελιών στη Διεθνή Αμνηστία και στο Συνήγορο του Πολίτη για κακομεταχείριση, αστυνομική βία και κακή χρήση των μέσων καταστολής, όπου αρκετές εξ αυτών δικαιώθηκαν από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.(Καραγιαννίδης,2009)

Τέλος, σημαντικό είναι να αναφερθεί σε ελληνικό επίπεδο, στα πλαίσια της έρευνας για την πρόληψη και αντιμετώπιση της εγκληματικότητας, η ίδρυση του ΚΕ.ΜΕ.Α. το 2005, με κύριο γνώμονα την έρευνα, συμβουλή και παροχή υπηρεσιών σε θέματα ασφαλείας. Με το νόμο 3387/2005 ιδρύθηκε το νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου με την επωνυμία «Κέντρο Μελετών Ασφάλειας»(ΚΕ.ΜΕ.Α.) με έδρα την Αθήνα. Το ΚΕ.ΜΕ.Α. είναι επιστημονικός, ερευνητικός και συμβουλευτικός φορέας που σκοπός του είναι η διεξαγωγή θεωρητικής και εφαρμοσμένης έρευνας και η εκπόνηση μελετών, ιδίως σε στρατηγικό επίπεδο, για θέματα που αφορούν την Πολιτική Ασφάλειας, καθώς και η παροχή υπηρεσιών, γνωμοδοτικού και συμβουλευτικού χαρακτήρα, σε θέματα ασφαλείας γενικότερα.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Συνοψίζοντας, θα μπορούσε να λεχθεί ότι παρά την πρόοδο και τον εξανθρωπισμό που έχει συντελεστεί στο χώρο του σωφρονισμού τον 20^ο αιώνα, ακόμα αντιμετωπίζει πολλά προβλήματα και εγείρει αρκετά ζητήματα ηθικής και φιλοσοφίας, με συγκρουόμενες απόψεις. Κυριότερα προβλήματα σήμερα που χρήζουν άμεσης αντιμετώπισης, φαίνεται να είναι ο συνωστισμός των φυλακών, οι αυξανόμενοι δείκτες εγκληματικότητας, η έλλειψη χρηματικών πόρων για τις ανάγκες του συστήματος και η απουσία οργανωμένης κρατικής πολιτικής και μέριμνας με την αξιοποίηση ειδικού επιστημονικού προσωπικού.

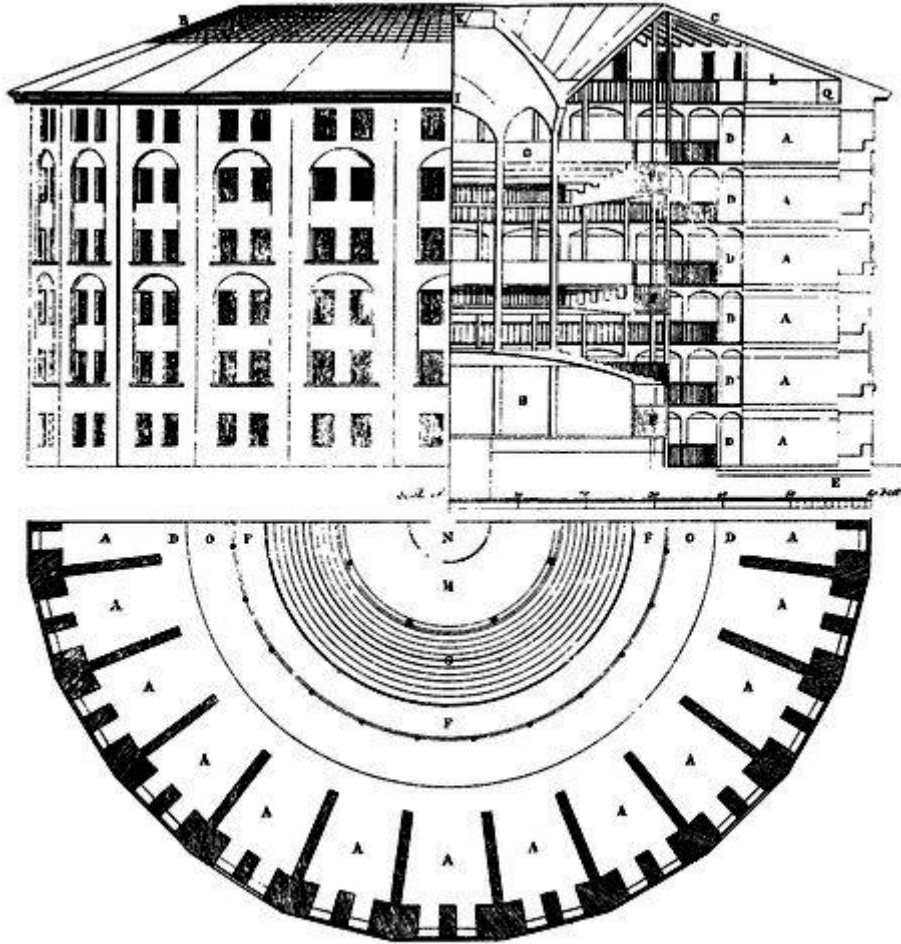
Μέσα από την λειτουργία του σωφρονισμού που παρουσιάστηκε σε αυτή την εργασία, εύκολα διαπιστώνει κανείς ότι το βασικότερο στοιχείο των σωφρονιστικών συστημάτων είναι ο χώρος εξέτισης της ποινής, δηλαδή η φυλακή. Εύλογο είναι επομένως να αναρωτηθεί κανείς, εάν τελικώς ο θεσμός αυτός πέτυχε το σκοπό του. Η απάντηση σε αυτό το ερώτημα είναι μάλλον αρνητική, καθώς η φυλακή απέτυχε να σωφρονίσει και να λειτουργήσει ως σωφρονιστικό μέσο αλλά και ως αποτρεπτικό μέσο.(Χαΐδου,2002) Η φυλακή στην ουσία δεν λειτουργεί ως «σωφρονιστικό κατάστημα» αλλά υλοποιεί τον ανταποδοτικό χαρακτήρα της ποινής και όχι δεν επανακοινωνικοποιεί αλλά προπονεί τους μελλοντικούς δράστες. Τα νέα καταστήματα δεν αποσυμφόρησαν τα υπάρχοντα αλλά γρήγορα γέμισαν και αυτά. Ίσως η λύση να μην βρίσκεται μόνο στην ανέγερση νέων φυλακών αλλά και σε ανθρώπινους και δίκαιους αποτελεσματικούς τρόπους κοινωνικής αντίδρασης εναρμονισμένους με μία σωφρονιστική και αντεγκληματική πολιτική αλλά και μία ταυτόχρονη κοινωνική και εκπαιδευτική που θα επιτελεί παράλληλο έργο.

Το να ενστερνιστεί ο νέος άνθρωπος κανόνες που επιβάλλονται από το κοινωνικό γίγνεσθαι αποτελεί κάθε φορά το ζητούμενο. Προς αυτή την κατεύθυνση συμβάλλουν παράλληλα μια σειρά από κοινωνικοποιητικούς παράγοντες, όπως είναι η οικογένεια, το σχολείο, και γενικότερα το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον.(Κουράκης.1999)

Δεν είναι τυχαίο ότι σε επίπεδο οικογένειας, μπορούμε να διακρίνουμε την εμφάνιση της βίας ανάμεσα στα μέλη της και μια σειρά άλλων αιτιών κοινωνικής παθολογίας. Επίσης, στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον διακρίνουμε μια σειρά

αρνητικών παραγόντων, όπως τα διάφορα υποπολιτισμικά και καταναλωτικά πρότυπα, τα προβλήματα ανεργίας και υποβαθμισμένης εργασιακής απασχόλησης, τις ανακατατάξεις στον εκπαιδευτικό χώρο, τον κοινωνικό αποκλεισμό μειονοτήτων και τις ευρύτερες κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές ανισότητες λόγω της παγκοσμιοποίησης της αγοράς. (Κουράκης, 1999)

Τέλος, και η ιδιοσυγκρασία τού κάθε ανηλίκου διαδραματίζει πρωτεύοντα ρόλο, όσον αφορά τη συναισθηματική του ισορροπία και την πνευματική του ανάπτυξη. Συνολικά, η σημασία των παιδικών βιωμάτων είναι αναμφισβήτητη για την προσωπική και την κοινωνική εξέλιξη του ατόμου καθώς και στον τρόπο ένταξής του στο κοινωνικό είναι. Άτομα που έχουν βιώσει αρνητικές εμπειρίες στην παιδική τους ηλικία εκφράζουν αρκετές φορές ως ενήλικοι επιθετικότητα, η οποία βεβαίως διακρίνεται από διαβαθμίσεις στον τρόπο έκφρασής της σε σχέση με την παραβατική συμπεριφορά. Επομένως στον αγώνα κατά της εγκληματικότητας είμαστε όλοι απαραίτητοι, από την πολιτεία με τις κατάλληλες δομές και υπηρεσίες έως τα πρώτα στάδια κοινωνικοποίησης του ατόμου, που δεν είναι άλλα, από την οικογένεια και το σχολείο.

Εικόνα: «*Το Πανοπτικό*»

«*Το Πανοπτικό*» είναι ένας τύπος κτιρίου-φυλακής που σχεδιάστηκε από τον Άγγλο φιλόσοφο και κοινωνιολόγο Jeremy Bentham το 1785. Η ιδέα του σχεδιασμού επιτρέπει την συνεχή επίβλεψη όλων των κρατουμένων (opticon-pan). Αποτελεί κεντρικό σημείο αναφοράς στο γνωστό έργο του Μ. Foucault «*Επιτήρηση και Τιμωρία. Η γέννηση της φυλακής* (1975)», που συνιστά μια μελέτη της εξέλιξης του ποινικού συστήματος στην Ευρώπη τον 20^ο αιώνα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Αλεξιάδης Σ. , Σωφρονιστική. Εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλα(1995)
- 2) Βλαχάδη Μ. , Δικαιώματα και μετανάστευση-παλλινόστηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Ηρόδοτος(2010)
- 3) Δασκαλάκης Η. , Η μεταχείριση του εγκληματία, Εκδόσεις Σάκκουλα(1985)
- 4) Καραγιαννίδης Χ. , Πρότυπα προληπτικής αντεγκληματικής πολιτικής-η συμμετοχική αντεγκληματική πολιτική, Διδακτορική διατριβή -Α.Π.Θ.(2009)
- 5) Κουράκης Ν. , Έφηβοι Παραβάτες και Κοινωνία. Θεμελιώδεις αξίες , θεσμοί και νεανική παραβατικότητα στην Ελλάδα, Εκδόσεις Σάκκουλα(1999)
- 6) Μαματόπουλος Ι. , Θεωρητικές προσεγγίσεις του εγκλήματος- Η μεταχείριση του εγκληματία. Η φυλακή ως θεσμός σωφρονισμού και καταστολής, Διπλωματική εργασία-Πανεπιστήμιο Μακεδονίας(2012)
- 7) Μυλωνόπουλος Χρίστος , Ποινικό Δίκαιο-Γενικό Μέρος, Εκδόσεις Σάκκουλα(2007)
- 8) Πανούσης Γ. , Εισαγωγή στην Εγκληματολογία, Εκδόσεις Σάκκουλα(1983)
- 9) Τσαλίκोगλου Φ. , Μυθολογίες Βίας και Καταστολής. Εκδόσεις Παπαζήση(1989)
- 10) Τσιγκρής Α. , Αντεγκληματική Πολιτική για την Ελλάδα του 21^{ου} αιώνα, Εκδόσεις Σάκκουλα(2003)
- 11) Φαρσεδάκης Ι. , Η εγκληματολογική σκέψη από την αρχαιότητα ως τις μέρες μας, Νομική Βιβλιοθήκη(1990)
- 12) Χάιδου Α. , Το σωφρονιστικό σύστημα-ζητήματα θεωρίας και πρακτικής, Νομική Βιβλιοθήκη(2002)
- 13) ΦΕΚ 291/Α,Νόμος 2776/1999, ‘Σωφρονιστικός Κώδικας’

Άρθρα

- 1) Λαμπροπούλου Ε. , Σωφρονιστική πολιτική, η «αντιπαθής» πολιτική, Ινστιτούτο Έρευνας Ρυθμιστικών Πολιτικών(Ιούνιος 2014)
- 2) Μποζανίτου Τ. , Συμβούλιο της Ευρώπης: Σε οριακό σημείο οι φυλακές στην Ελλάδα, Το Βήμα(1/3/2016)
- 3) Ιωαννίδης Β.- Κουτσελίνης Α., Έγκλημα: Μια γενική θεώρηση ενός διαχρονικού φαινομένου, Αστυνομική Ανασκόπηση(2002)
- 4) Ηλία Ν.-Σπυρέα Σ. , Το σωφρονιστικό ζήτημα-Εγκληματολογικοί προβληματισμοί με αφορμή μια εκπαιδευτική επίσκεψη στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Κορυδαλλού, ΜΠΣ Εγκληματολογίας Παντείου Πανεπιστημίου (Μάιος 2008)

Ιστοσελίδες

- 1) Ιστοσελίδα Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, www.ministryofjustice.gr
- 2) Ιστοσελίδα Ελληνικής Αστυνομίας, www.hellenicpolice.gr
- 3) Ιστοσελίδα Ευρωπαϊκού Συμβουλίου-Επιτροπής Πρόληψης Βασανιστηρίων, www.cpt.coe.int
- 4) Ιστοσελίδα Δικαίου Ευρωπαϊκής Ένωσης, www.eur-lex.europa.eu
- 5) Ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, www.europa.eu

.....